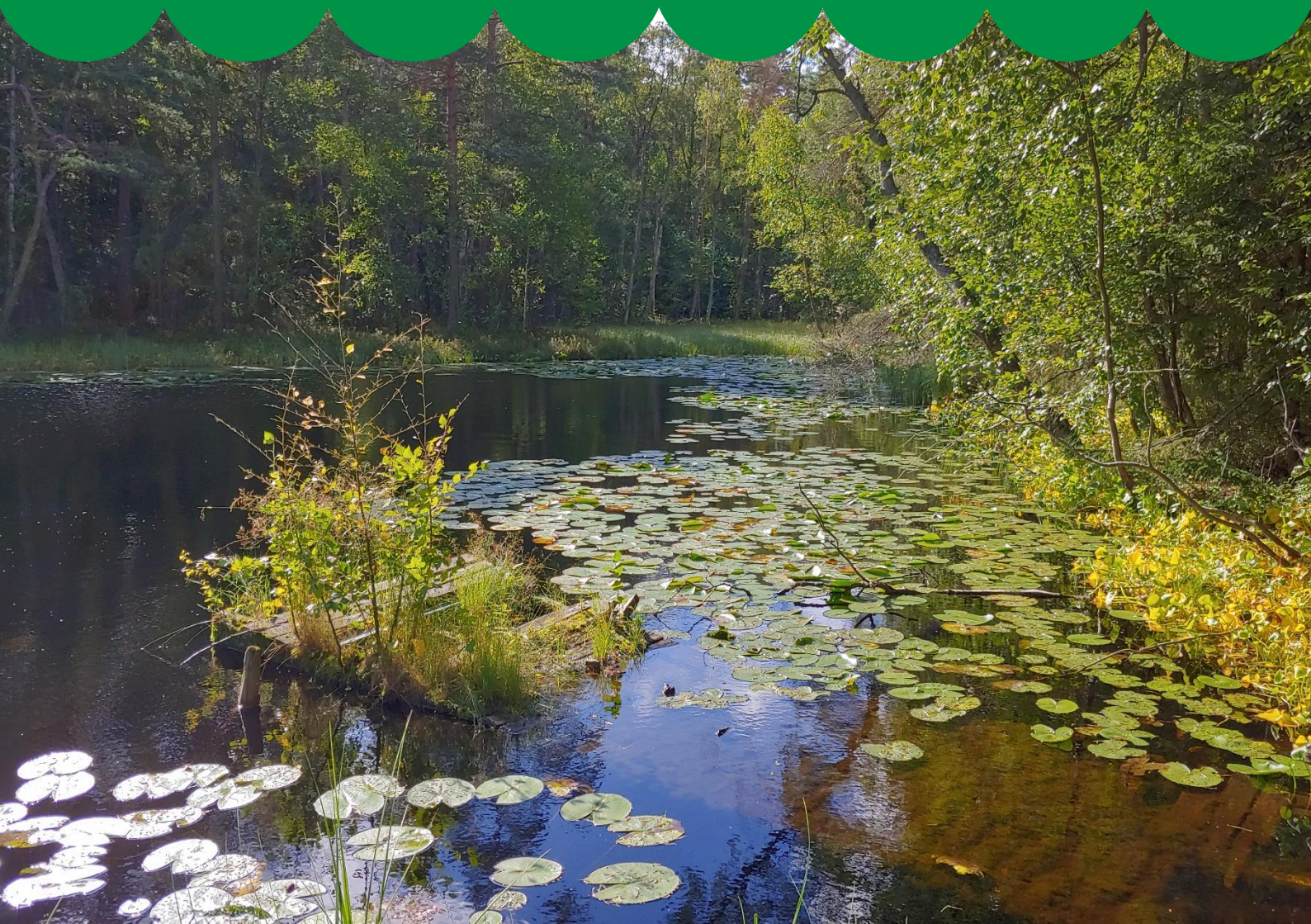

Kruunuvuorenlammen luonnonsuojelualue

Hoito- ja käyttösuunnitelma vuosille 2021–2031

Luontotieto Keiron Oy

Kaupunkiympäristön julkaisuja 2022:12

Kruunuvuorenlammen luonnonsuojelualue

Hoito- ja käyttösuunnitelma vuosille 2021–2031

Luontotieto Keiron Oy

Kannen kuva | Jere Salminen
Julkaisija | Helsingin kaupunki / Kaupunkiympäristön toimiala
ISBN | 978-952-386-118-3
ISSN | 2489-4230 (verkkojulkaisu)

Sisällys

Sisällys	3
1. Johdanto	5
2. Tausta	6
2.1. Sijainti	6
2.2. Kaavoitus lähiympäristössä.....	7
2.3. Muut suunnitelmat	8
2.4. Historia	9
2.5. Rajauksen taustaa.....	9
3. Luonnon yleiskuvaus	11
3.1. Luontotyytit ja kasvillisuus	11
3.2. Muu eliölaajisto.....	16
3.2.1. Käävääkkäät.....	16
3.2.2. Sudenkorennot	17
3.2.3. Kovakuoriaiset.....	17
3.2.4. Vesihyönteiset	18
3.2.5. Viitasammakko	18
3.2.6. Lepakot	18
3.2.7. Linnut	18
4. Virkistyskäytön nykytila.....	19
4.1. Palvelut	19
4.2. Polkuverkosto ja rakenteet.....	19
4.3. Ulkoilu	20
4.4. Tulevaisuuden uhat	21
5. Osallistaminen.....	23
6. Hoitosuunnitelma.....	25
6.1. Luonnonsuojelun tavoitteet	25
6.2. Luonnonhoito.....	25
6.3. Reittien varsien hoito	26
6.4. Vieraslajien torjunta	27
7. Virkistyskäytön suunnitelma	28
7.1. Virkistyskäytön tavoitteet	28
7.2. Käytön ohjaus.....	29
7.2.1. Reititys	30

7.2.2. Rakenteet.....	31
7.2.3. Opasteet ja viitoitus	33
7.3. Kunnossapitovastuu	34
8. Suunnitelman vaikutukset	35
8.1. Ekologiset vaikutukset	35
8.2. Sosiaaliset vaikutukset	35
8.3. Taloudelliset vaikutukset.....	36
9. Kustannusarvio	37
10. Aikataulu.....	38
11. Seurantasuunnitelma	39
12. Lähdeluettelo.....	40

Liite: Ehdotus rauhoitusmääräyksiksi

1. Johdanto

Kruunuvuorenlammen luonnonsuojelualue on tarkoitus perustaa Helsingin kaupungin luonnon-suojeluohjelman 2015-2024 mukaisesti. Kruunuvuorenlammen suojelualueen keskeinen luonto-arvo on pieni lampi, jossa on kahden tiukasti suojellun lajin lisääntymispaikka. Kruunuvuorenlammen suojelualue on osa laajempaa Kruunuvuoren ulkoilu- ja lähivirkistysaluetta. Koko ulkoilualueen pinta-ala on noin 16 hehtaaria ja suojeltavan alueen pinta-ala 2,56 hehtaaria. Lähialueelle rakentuu lähivuosina Kruunuvuorenrannan uusi asuinalue, jonka väestö kasvaa noin 13 000 asukkaaseen. Säilyviä viheralueita uudessa kaupunginosassa on Kruunuvuoressa ja Stansvikin kartanon ympäristössä. Käyttöpaine näille rakentamisen myötä pieneneville viheralueille kasvaa 10 vuodessa moninkertaiseksi uusien asukkaiden myötä. Kuluminen tulee vaikuttamaan voimakkaasti myös nykyisiin ja perustettaviin suojelualueisiin, ellei käyttöä saada ohjattua kestävästi tietyille reiteille.

Kaupungin käytäntönä on tehdä perustettavalle luonnonsuojelualueelle jo perustamisesityksen liitteeksi hoito- ja käyttösuunnitelma. Tällöin rauhoitussäännöksissä voidaan huomioida kohteen erityispiirteet ja suojelukeinot. Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena on esittää suojelukeinot alueen luontoarvojen säilymiseksi ja toimenpiteet kestäväen virkistyskäytön mahdollistamiseksi. Suunnitelmassa esitettyjen keinojen tavoitteena on Kruunuvuorenlammen luonnonpiirteiden ja luontaisen lajiston säilyminen kasvavasta virkistyskäytöstä huolimatta.

Kruunuvuorenlammen luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma on laadittu Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden toimeksiannosta Luontotieto Keiron Oy:ssä, jossa työstä on vastannut biologi FM Susanna Pimenoff. Tiedon koontiin on osallistunut biologi FM Anu Luoto. Raportin valokuvat ovat Pimenoffin ottamat, ellei toisin mainita. Pohjakartat ovat Helsingin kaupunkimittaushuollon tuottamat.

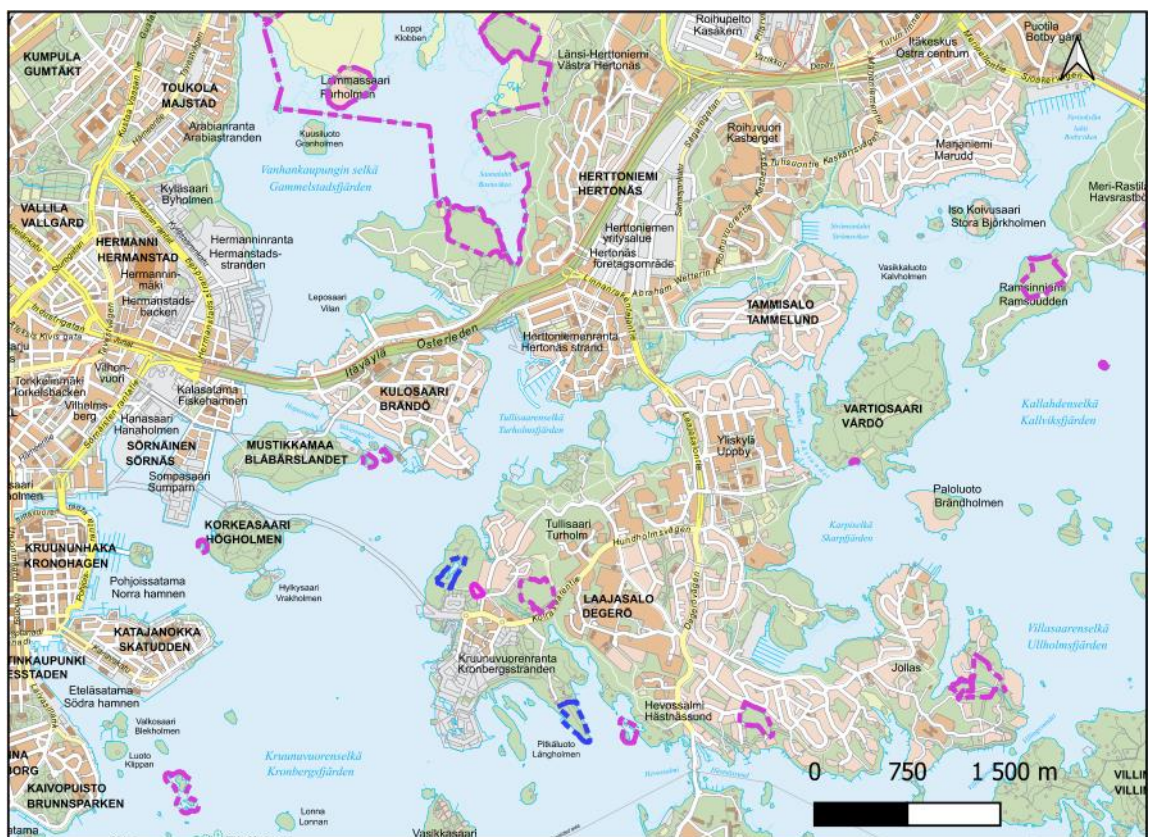
Työn ohjausryhmään ovat kuuluneet kaupunkiympäristön toimialalta ympäristötarkastajat Jere Salminen, Raimo Pakarinen, Tiia Stén ja ympäristösuunnittelija Hanna Seitapuro, tiimipäällikkö Kaisa Pajanen, metsävastaava Vesa Koskikallio, metsäsuunnittelija Antti Siuruainen, luontoasiantuntija Tuuli Ylikotila, arkkitehti Tyko Saarikko, tiimipäällikkö Anu Kiiskinen, puistovastaava Päivi Apajalahti, projektijohtaja Sari Knuuti, tiimipäällikkö Anu Kuutti, kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialalta projektipäällikkö Hannu Airola ja Starasta palvelupäällikkö Antti Rautiainen. Ohjausryhmä on kokoontunut kolme kertaa ja lisäksi tutustunut suunnittelualueeseen maastossa kerran vajaan vuoden kestäväen suunnittelutyön aikana. Osa ohjausryhmästä on osallistunut useampaan maastokatselmukseen. Suunnittelutyö aloitettiin keväällä 2020.

Raportin tulosteita ja sähköisiä versioita, paikkatietoaineistoja ja valokuvia säilytetään Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa.

2. Tausta

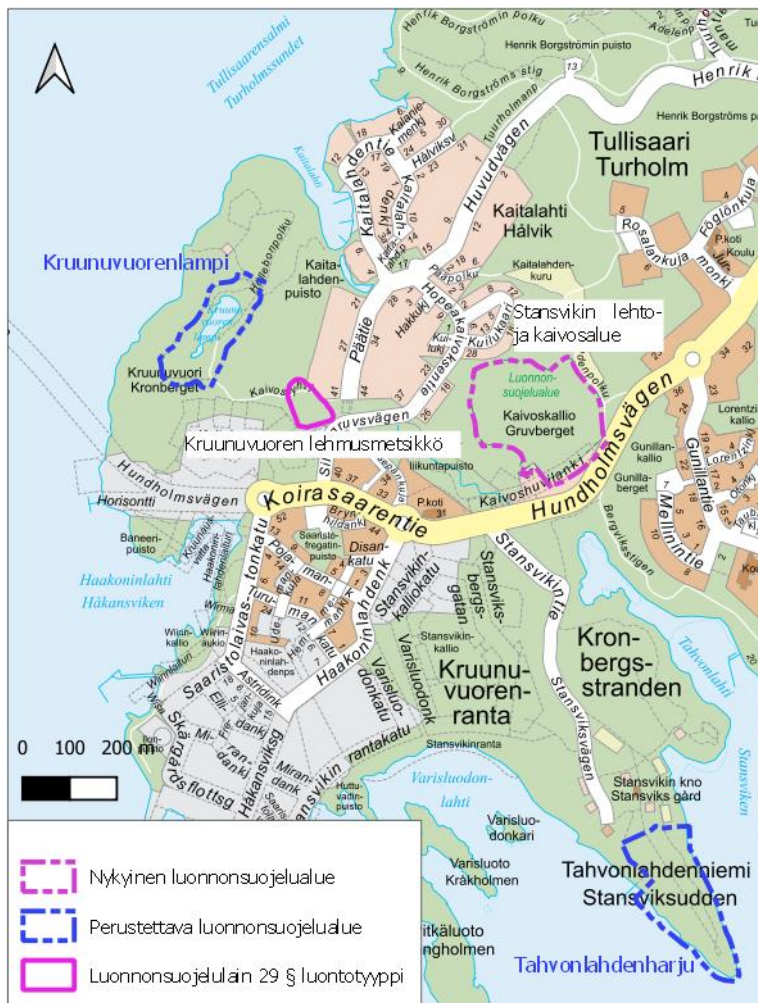
2.1. Sijainti

Helsingin Laajasalo on suuri saari kantakaupungin ja Vuosaaren välissä. Sinne kuljetaan tällä hetkellä Herttoniemen kautta, mutta tulevaisuudessa rakennettavat Kruunusillat yhdistävät sen suoraan kantakaupunkiin. Laajasalossa on neljä olemassa olevaa ja kaksi perustettavaa luonnonsuojelualuetta sekä yksi suojeltu luontotyyppi.

Kuva 1 Laajasalon luonnonsuojelualueet sijoittuvat eri puolille suurta saarta.

Kruunuvuorenlammen luonnonsuojelualue sijaitsee Kruunuvuorella Laajasalon länsiosassa. Perustettava luonnonsuojelualue on kooltaan noin 2,97 ha hehtaaria. Alueen sijainti esitetään kuvassa 2. Tässä suunnitelmassa perustettavasta luonnonsuojelualueesta käytetään nimitystä Kruunuvuorenlampi.

Kuva 2 Kruunuvuorenlammen perustettava luonnonsuojelualue sijoittuu läntiseen Laajasaloon.

2.2. Kaavoitus lähiympäristössä

Kruunuvuoren alueella on voimassa vuonna 2016 hyväksytty yleiskaava. Luonnonsuojelualue on huomioitu yleiskaavassa ja sillä on SL-merkintä. Ympäröivä viheralue on kaavoitettu virkistysalueeksi.

Luonnonsuojelualue sijaitsee Kruunuvuorenrannan Kruunuvuoren asemakaava-alueella (12330). Kaava on tullut voimaan 7.12.2020 lukuun ottamatta kahta kerrostalokorttelia. Kerrostalokortteleihin ollaan valmistelemassa asemakaavan muutosta. Voimassa olevassa asemakaavassa suojelualueella on SL-merkintä ja sitä ympäröivällä metsäalueella VL/s-merkintä. Kruunuvuoren kaava-alueen eteläosa on osoitettu pääosin asuinkerrostalojen rakentamiselle. Kruunuvuoren alueelle tulee asuntoja 1500 asukkaalle ja koko Kruunuvuorenrannan alueelle tulee kaikkiaan 13 000 asukasta sekä 800 työpaikkaa. Kruunuvuorenlammen luonnonsuojelualue ja sitä ympäröivä metsäalue tulevat olemaan Kruunuvuoren asukkaiden lähivirkistysaluetta, mikä lisää käyttöpainetta alueella merkittävästi.

Kuva 3 Voimassa oleva asemakaava Kruunuvuorensillan alueella. Luonnonsuojelualue esitetään sinisellä katkoviivalla.

Kruunuvuorensillan ja sitä ympäröivän metsäalueen tulevaan käyttöön tulee vaikuttamaan myös suunnitella oleva Kruunuvuorensilta, joka yhdistää Laajasalon kaupungin keskustaan. Silta voi valmistuessaan lisätä myös Kruunuvuoren virkistyskäyttöä, koska tiiviisti rakennetusta kantakaupungista on nopea matkustaa tälle viheralueelle.

2.3. Muut suunnitelmat

Kruunuvuoren virkistysalueen kautta suunnitellaan kulkeväksi koko Laajasaloa kiertävä merellinen rantareitti. Alustavan tarveselvityksen luonnoksen (13.11.2020) mukaan reitti kulkisi molemmin puolin Kruunuvuorensillan luonnonsuojelualueella. Länsipuolelle merenrantaan ja kallioille luotaisiin uusi reitti. Itäpuolella ulkoilureitti kulkisi jo olemassa olevan yhteyden, Hällebonpolun ja Zatopekinkujan kautta. Rantareitin linjauksella on merkitystä luonnonsuojelualueen hoidon ja käytön suunnittelussa, sillä se mahdollistaa entistä paremmin saapumisen alueelle. (Strengell 2020.)

Laajasalo yhdistyy tulevaisuudessa kantakaupunkiin Kruunusillat-raitiotien kautta. Hankkeen näkyvimmat osat ovat kolme uutta siltaa: Kruunuvuorensilta, Finkensilta ja Merihaansilta. Kruunuvuorensilta tulee olemaan Suomen pisin silta, noin 1200 metriä. Samalla se luo uuden merellisen reitin myös pyöräilijöille ja jalankulkijoille. Rakentamisen on tarkoitus alkaa syksyllä 2021. Tavoite on, että yhteys valmistuu vuoden 2026 lopussa ja raitiotien matkustajaliikenne käynnistyy vuonna 2027. Raitiotie yhdistyy Kruunuvuoressa Koirasaarentiehen.

Kruunuvuorenlammen ympäristö kuuluu Länsi-Laajasalon luonnonhoidon suunnitelmaan. Suojelualuerajauksen lähiympäristöön ei ole esitetty luonnonhoidon toimenpiteitä (Helsingin kaupunki 2017).

2.4. Historia

Kruunuvuorenlammen ympäristössä on ollut 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa rakentunut kesähuvila-alue. Laajasalossa oli 1800-luvun lopulla yhteensä 36 kesähuvilaa ja ennen toista maailmansotaa erillisiä huvilapalstoja oli jo neljättä sataa. Kruunuvuoreen oli vesiteitse lyhyt matka kantakaupungista Kruunuvuorenlahden ylitse. Alueelle kulki myös höyrylaivaliikennettä. (Hämäläinen 2015.)

Alueen historia näkyy myös Kruunuvuorenlammen ympäristön reittien nimistössä, sillä alueelta löytyy Hällebonpolku, joka lienee saanut nimensä yhden alueen huvilan mukaan. Erikoinen Zatopekinsuora-nimitys on saanut nimensä tsekkiläisen juoksijan Emil Zátopekin mukaan. Zátopek vieraili yhdessä Kruunuvuoren huviloista Helsingin olympialaisten aikaan vuonna 1952 ja hänen kerrotaan juosseen Kruunuvuorenlammen ympäri näytösluonteisesti.

Kruunuvuoren huvila-alue jäi huonolle hoidolle 1960-luvun aikana. Rakennusliike Palkkiyhtymä Oy:n 1950-luvulla perustanut liikemies Aarnio oli ostanut Kruunuvuoren huvila-alueen vuonna 1955 alueen silloiselta omistajalta Neuvostoliitolta. Aarnio teetätti hankkimalleen alueella useita rakennussuunnitelmia, joiden tavoitteena oli toteuttaa alueelle moderni asuinalue. Kaupunki ei kuitenkaan hyväksynyt suunnitelmia. (Hämäläinen 2015.)

Suunnitelmien toteuttaminen olisi vaatinut huviloiden purkamista eikä omistajalla siksi ollut kiinnostusta huolehtia huviloiden kunnossapidosta. Yli 40 vuotta kestäneen rakennuslupaprosessin aikana huvilat jäivät toinen toisensa perään ilman asukkaita. Tyhjiilleen jääneet rakennukset joutuivat nopeasti vandalismin kohteeksi ja alkoivat rappeutumaan. Osassa Kruunuvuoren huviloissa asuttiin kuitenkin vielä pitkälle 1990-luvulle asti ja muutamissa huviloissa aina 2000-luvun puolelle saakka. (Hämäläinen 2015.)

Kaikki huvilat ovat romahtaneet kasaan tai ne on poltettu. Huvila-alueen kahdestatoista asuinrakennuksesta viimeinen, Villa Hällebo, paloi toukokuussa 2021.

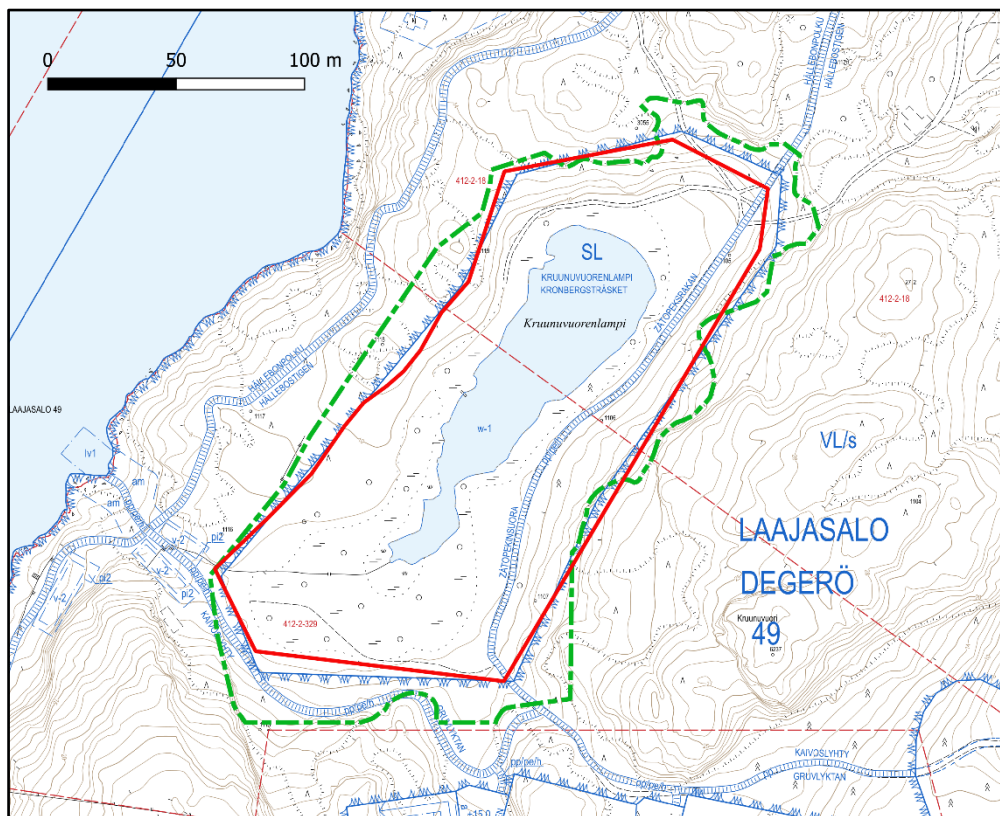
Kruunuvuorenrannan ja Haakoninlahden alueelle perustettiin jo 1920-luvulla öljyn tuontivarasto. Öljysatama on toiminut alueella aina vuoteen 2010 asti.

2.5. Rajauksen taustaa

Kruunuvuorenlampi on ollut jo pitkään suojeltavien alueiden listalla. Kohde on ollut mukana myös Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2009–17 sekä uusimmassa vuosien 2015–2024 ohjelmassa nimellä Kruunuvuorenlampi rantoineen (Erävuori 2015). Luonnonsuojeluohjelman rajauksen pinta-ala on 2,29 ha.

Luonnonsuojeluohjelman mukainen rajausta on piirretty yleispiirteisesti ilman tarkempaa maastokatselmusta. Rajauksen reunoja on tarkistettu tämän suunnittelun yhteydessä. Työn aikana on keskusteltu rajauksen huomattavasta laajentamisesta kattamaan myös entisen huvila-alueen rinnelehdon ja huomionarvoisten kääpien esiintymiä. Merkittävää laajentamista ei ole ollut mahdollista tehdä, koska alueen asemakaava on juuri hyväksytty.

Pientä rajauksen tarkistusta on tämän suunnittelun yhteydessä tehty, jolloin on huomioitu maaston korkeusolot ja selkeystarve rajamerkinnässä. Aluetta on laajennettu etelässä, jossa uusi raja seuraa korkeuskäyrää ja kiinteistörajaa. Raja ei enää kulje kostean luhdan puolella muutoin kuin lännessä, jossa laskupuron kohdalla sitä ei kaavan osoittaman rakennuspaikan takia ollut mahdollista muuttaa. Tarkemmassa suunnittelussa ilmeni, ettei Kaivoslyhty -nimistä ulkoilureittiä ole maaston korkeusolojen takia mahdollista toteuttaa kaavan mukaiselle paikalle. Tästä syystä raja oli mahdollista ulottaa kaavan reitille asti. Reitille on tulevaisuudessakin tarve, mutta se osoitetaan todennäköisesti luonnonsuojelualueen puoleiselle polulle.

Kuva 4. Luonnonsuojelualueen rajausta on tarkistettu hoito- ja käyttösuunnitelman laatimisen aikana luontotyyppi- ja kääpäesiintymien sekä pinnanmuotojen perusteella. Vihreällä esitetään perustettava luonnonsuojelualue. Helsingin luonnonsuojeluohjelman mukainen rajausta on merkitty punaisella. Taustalla on asemakaava, jossa luonnonsuojelualue (SL) on rajattu sinisellä.

3. Luonnon yleiskuvaus

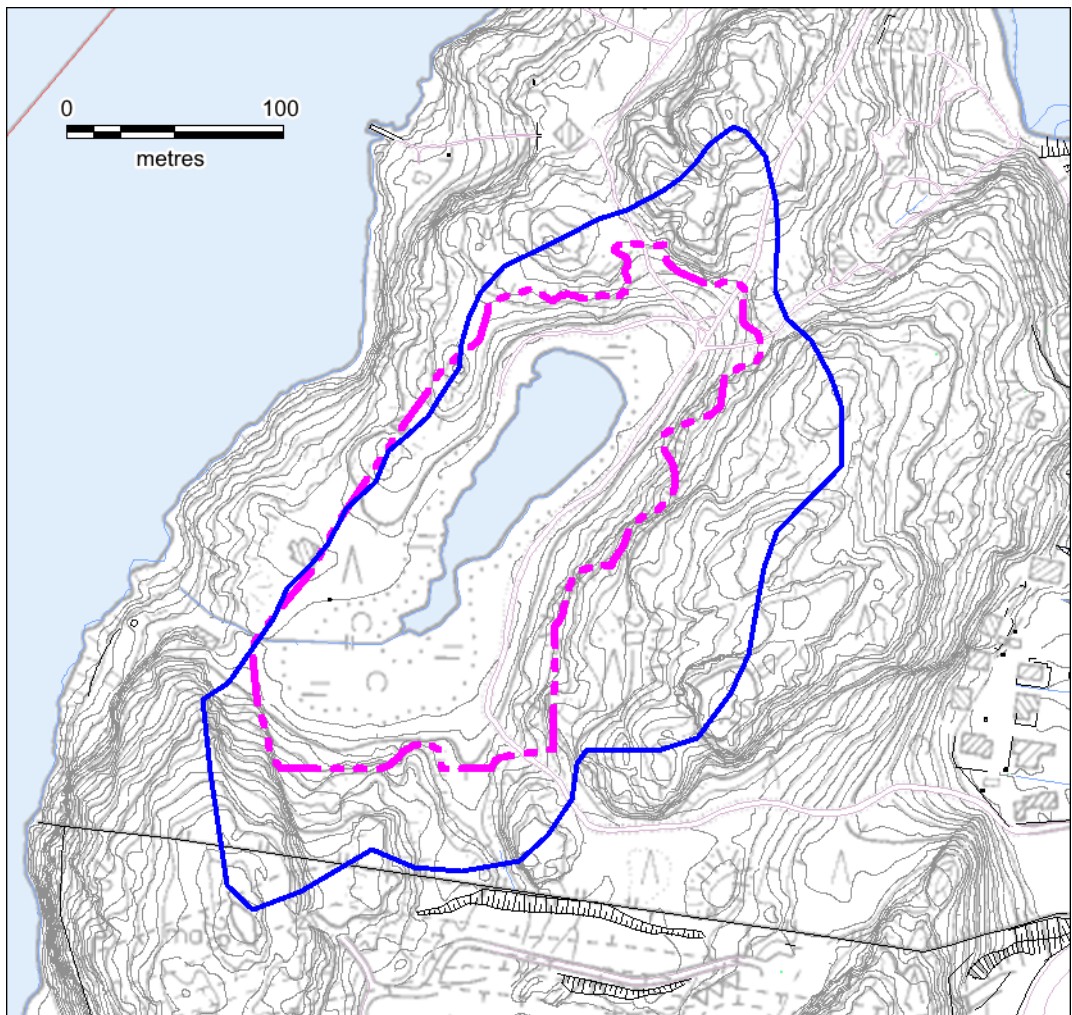
Kruunuvuorenlammeesta on tehty luontoselvitys vuonna 2019 (Manninen ym. 2019). Selvitykseen sisältyivät elinympäristöjen ja kasvillisuuden lisäksi sudenkorennot. Eläimistöä tietoja löytyy lepakoista useasta selvityksestä (mm. Hagner-Wahlsten 2017) sekä kovakuoriaisista (Liao 2019, Malmberg 2019) ja vesihyönteisistä (Liao 2019). Kruunuvuorenlammen luonnon ominaisuuksia ja tilaa kuvataan näiden aiempien selvitysten tietojen pohjalta. Näiden lisäksi käytössä ovat olleet myös Helsingin luontotietojärjestelmän tiedot.

Suunnitelmassa esitetty lajien alueellinen uhanalaisuus perustuu Ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen (2021) luokitteluun, kasvien uhanalaisuus Helsingissä Kurton (2020) arviointiin. Luontotyyppien uhanalaisuusluokitus on Kontulan ja Raunion (2018) mukainen.

3.1. Luontotyytit ja kasvillisuus

Kruunuvuorenlampi on erämainen suoneunainen pikkulampi, jonka pinta-ala on 0,37 hehtaaria. Se on vesilain 2. luvun 11 § tarkoittama lampi, joka on enintään hehtaarin suuruinen. Lammen vesipinnan ja nevojen pinta-ala on noin 0,6 hehtaaria. Vesilain mukaan lammen luonnontilan vaarantaminen on kielletty.

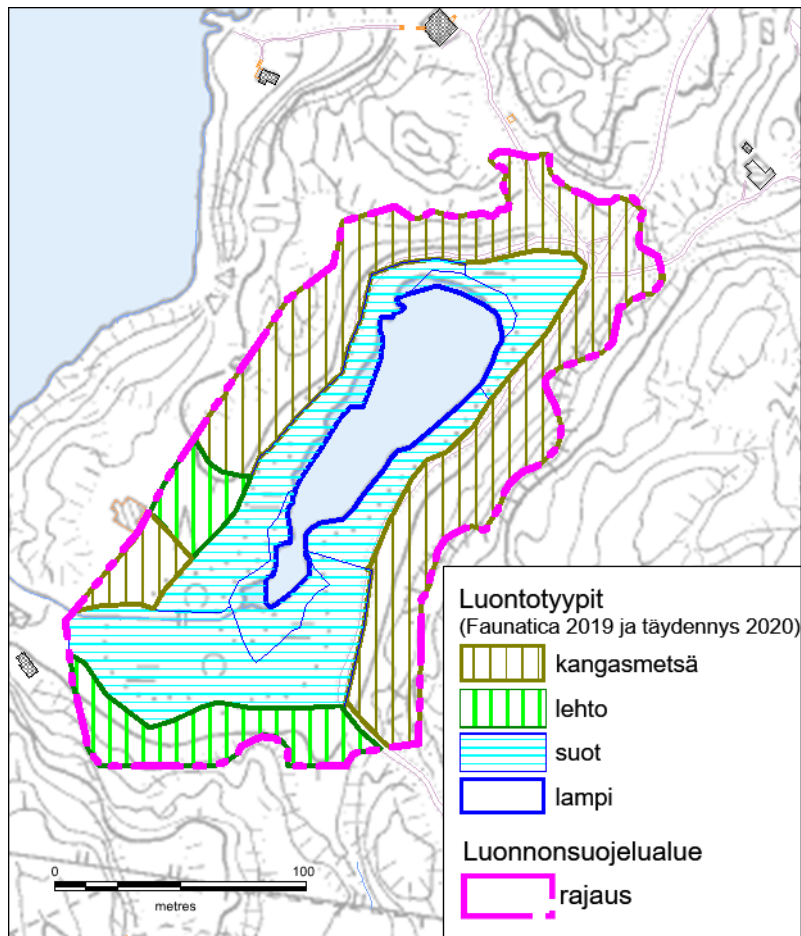
Kruunuvuorenlammen valuma-alue on kooltaan vain 5,7 hehtaaria. Valuma-alueen hulevedet päätyvät Kruunuvuorenlampeen, josta vesi valuu pienen noron kautta mereen. Myös noroa koskee vesilain luonnontilan vaarantamiskielto. Kruunuvuorenlammen valuma-alueella tapahtuvat muutokset voivat herkästi vaikuttaa lammen veden laatuun. Pienen humuspitoisen lammen kyky puskuroida muutoksia on hyvin rajallinen.

Kuva 5 Kruunuvuorenlammen valuma-alue on kooltaan 5,7 hehtaaria ja lammen vesipinta-alaa on 0,37 hehtaaria. Luonnonsuojelun alueen koko on 2,56 hehtaaria.

Kuva 6 Lammen alkunsa saava noro on pieni, mutta vesilain suojelema.

Kuva 7 Kruunuvuorenlammen luontotyytit vuonna 2019 (Manninen ym. 2019).

Seuraavat elinympäristö- ja kasvillisuuskuvaukset ovat Faunatican selvitysraportista (Manninen ym. 2019).

Kruunuvuorenlampi on melko vähänravinteinen eikä siinä esiinny runsasta vesikasvillisuutta. Kelluslehtisistä vesikasveista esiintyy pohjanlummetta (*Nymphaea candida*) sekä upoksissa kasvavaa pikkuvesihernettä (*Urticularia minor*, Helsingissä EN). Lampi on varsin matala ja sen syvin kohta on hiukan yli 2 metriä.

Lammen lasku-uoma sijoittuu sen eteläosaan, josta se laskee länteen Kruunuvuorenselälle. Uoma on aikoinaan perattu, mutta sen reunat ovat jo kasvittuneet ja palautuneet luonnontilaan. Norouomassa kasvaa runsaasti vehkaa (*Calla palustris*) ja se on osan vuotta kuivillaan.

Lammen vesialuetta reunustavat erilaiset suotyytit. Lammen pohjois- ja eteläpäässä on avosuota eli saranevaa (VU, Etelä-Suomi), joka on todennäköisesti syntynyt lammen umpeenkasvun seurauksena. Nevalla kasvaa pyöreälehtikihokkia (*Drosera rotundifolia*). Muuta saranevojen lajistoa ovat mm. pullo- ja jouhisara (*Carex rostrata*, *Carex lasiocarpa*), riippasara (*Carex paupercula*), ranta-alpi (*Lysimachia vulgaris*), vehka, isokarpalo (*Vaccinium oxycoccos*) ja tupasvilla (*Eriophorum vaginatum*). Eteläisellä nevalle kasvaa myös Helsingissä harvalukuista raatetta (*Menyanthes trifoliata*).

Nevojen ja kangasmetsän välissä on korpia: lammen eteläpuolella rehevää ruohokorpea ja pohjoisessa metsäkortekorpea. Molemmat luontotyytit ovat Etelä-Suomessa erittäin uhanalaisia

(EN). Ruohokorvessa on monipuolinen puusto ja rehevä kenttäkerroksen kasvillisuus mm. suursaniaisia. Metsäkortekorvessa puusto on kuusivaltaista ja rakenteeltaan kerroksellista – suurimpien ylispuiden rungon läpimitta on jopa 70 cm. Lahopuuta esiintyy kohtalaisesti.

Lammen itä- ja länsireunalla on kangasrämettä (EN, Etelä-Suomi). Puusto on rämeille tyypillisesti mäntyä. Kenttäkerroksessa valtalajeina kasvavat suopursu (*Rhododendron tomentosum*), mustikka (*Vaccinium myrtillus*), puolukka (*Vaccinium vitis-idaea*) sekä lakka (*Rubus chamaemorus*). Saroista tavattiin pallosaraa (*Carex globularis*).

Alueen kangasmetsät ovat suurelta osin kuivahkoa mäntyvaltaista rinnemetsää. Lammen länsilounaispuolella on myös pienialaisesti rehevämpää lehtomaista kangasta sekä tuoretta lehtoa. Kangasmetsien puustossa osa männyistä (*Pinus sylvestris*) on suuria kilpikaarnaisia puita. Myös keloja esiintyy runsaasti. Ylispuumännyt ovat iäkkäitä ja komeita. Kangasmetsän puuston rakenne on monikerroksinen. Lahopuuta esiintyy poikkeuksellisen runsaasti sekä pysty- että maa-puuna. Luonnonsuojelualueen metsissä kasvaa lahokaviosammalta, joka on luontodirektiivin liitteen II laji ja uhanalaisuudeltaan luokkaa EN.

Pieni lehtokuvio rajauksen eteläreunalla on tuoretta keskiravinteista lehtoa (OMaT). Siellä kasvaa lehtopensaista mm. koiranheisi (*Viburnum opulus*), taikinamarja (*Ribes alpinum*) sekä tuomi (*Prunus padus*). Kenttäkerroksen lajisto on varsin tyypillinen tuoreelle lehdolle: mm. käenkaali (*Oxalis acetosella*), kieli (*Convallaria majalis*), metsäkastikka (*Calamagrostis arundinacea*) ja ahomansikka (*Fragaria vesca*). Sammalista voidaan mainita lehtonokkasammal (*Eurhynchium angustirete*).

Haitallisista vieraslajeista alueen pohjoisosasta on havaittu yksi tertsuseljakasvusto (*Sambucus racemosa*). Tertsuselja on Maa- ja metsätalousministeriön (2012) vieraslajistrategian mukainen haitallinen vieraskasvilaji.

Kuva 8 Komeat kilpikaarnamännyt ovat satoja vuosia vanhoja.

3.2. Muu eliölajisto

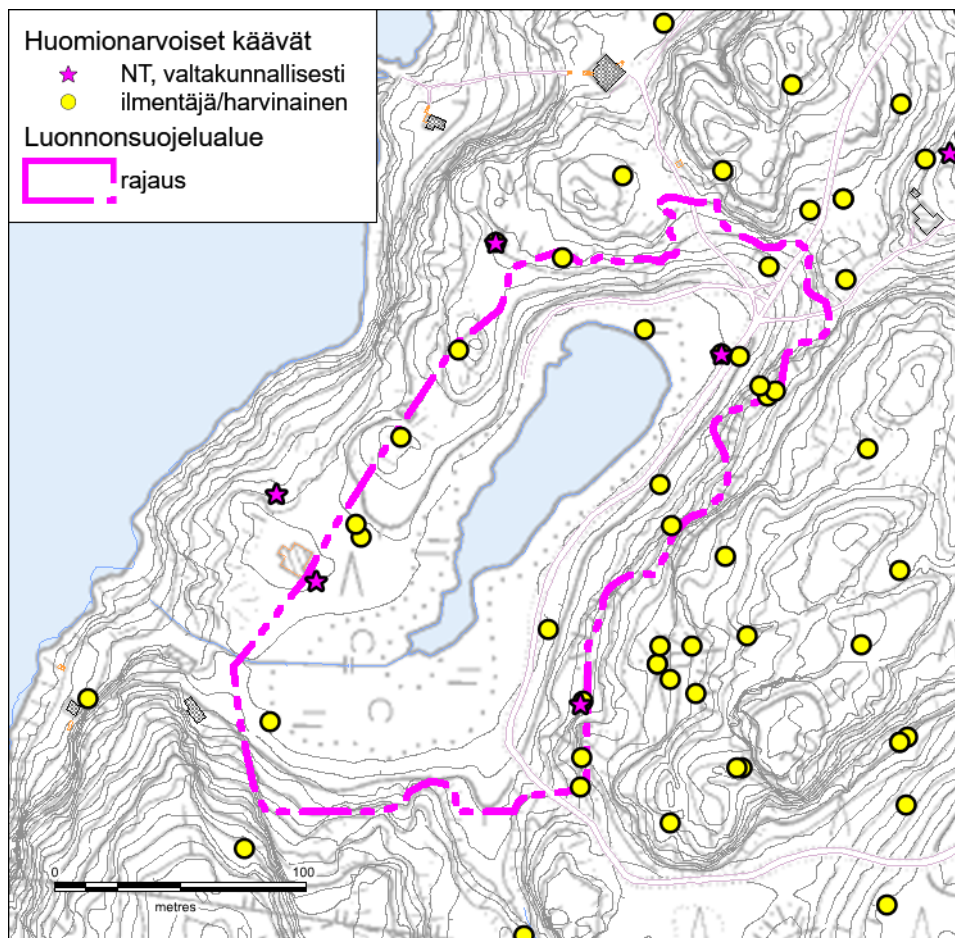

Kuva 9 Lahopuuta esiintyy sekä maapuuna että pystyssä olevina keloina.

3.2.1. Kääväkkäät

Kruunuvuorenlammen ympäristön kääväkslajistoa on kartoitettu viimeksi vuonna 2019 (Savola 2021). Kruunuvuoren alueelta havaittiin kaikkiaan 67 kääpälajia, joista 31 oli arvokkaita elinympäristöjä indikoivia. Kartoitettu pinta-ala on kooltaan noin 16 hehtaaria.

Valtakunnallisesti silmälläpidettäviä (NT) lajeja löydettiin neljä: peikonnahka (*Crustoderma dryinum*), etelänkääpä (*Phellinus ferruginosus*), laikkukääpä (*Sidera vulgaris*) ja korpiludekääpä (*Skeletocutis odora*). Peikonnahasta ja korpiludekäävästä tehtiin havainto luonnonsuojelualuerajaukselta tai sen reunalta. Molemmat lajit ovat myös alueellisesti uhanalaisia. Kaikkiaan rajaukselta havaittiin 11 kääpälajia. Koko Kruunuvuorenlammen ympäristön metsäalue on arvotettu Helsingin luontotietojärjestelmässä hyvin arvokkaaksi (1. luokka) kääpäalueeksi (Helsingin kaupunki 2021).

Kuva 10 Havaintopaikat huomionarvoisista käävistä Kruunuvuoressa (Savola 2019).

3.2.2. Sudenkorennot

Vuoden 2019 maastokartoituksissa havaittiin yhteensä 13 sudenkorentolajia. Kruunuvuorenlamelta on Suomen Lajitietokeskuksen (2019) tietokannoissa lisäksi havainto elokorennosta (*Symphetrum flaveolum*) 3.8.2013. Kaikki kohteella havaitut lajit ovat yleisiä. (Manninen ym. 2019.)

Yksi havaittu laji, sirolampikorento (*Leucorrhinia albifrons*), mainitaan luontodirektiivin liitteessä IV(a). Sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on kiellettyä luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisesti. Koska alueella havaittiin reviiriä pitänyt koirasyksilö, on lampi lähiympäristöineen varovaisuusperiaatetta mukailleen tulkittava lajin lisääntymis- ja levähdyspaikaksi (vrt. Pynnönen 2017). (Manninen ym. 2019.)

3.2.3. Kovakuoriaiset

Kovakuoriaisselvityksessä vuonna 2019 Kruunuvuorenlammen alueelta kerättiin 193 kovakuoriaislajia, joiden joukossa on kolme melko harvinaista lahopuusta riippuvaista lajia. Nämä olivat soikkopehkiäinen (*Grynocharis oblonga*), kääpäkaito (*Dienerella vincenti*) sekä takkutiera (*Dorcatoma substriata*).

Kruunuvuorenlammen rahkasammalrantojen vesikuoriaisselvityksessä havaittiin yhteensä 21 vesikuoriaislajia. Kaikki havaitut vesikuoriaislajit olivat yleisiä tai jokseenkin yleisiä lukuun ottamatta

jossain määrin harvinaisehkoa määrän rahkasammalen seassa elävää *Hydroporus scalesianus* - kääpiösukeltajalajia. (Malmberg 2019.)

3.2.4. Vesihyönteiset

Lammen vesihyönteisiä on kartoitettu vuonna 2019 (Liao 2019). Vesiselkärangattomia pyydettiin haavilla sekä lasipurkista ja suppilosta koostuvilla pyydyksillä. Kaloja pyydystettiin kahdella katis-kalla ja kasvillisuutta tutkittiin rannalta käsin.

Lammesta löytyi 39 selkärangatonta lajia, jotka kuuluivat 39 luokkaan. Erityisesti kartoituksen kohteena olleita sukeltajia, isolampisukeltajaa (*Graphoderus bilineatus*) ja jättisukeltajaa (*Dytiscus latissimus*), ei havaittu. Kalastosta ei tehty suoria havaintoja, mutta pienten sukeltajakuori-aisten puuttuminen sekä lammessa ruokaillut telkän poikanen viittaavat kalojen esiintymiseen. (Liao 2019).

3.2.5. Viitasammakko

Suomen lajitietokeskuksen (2019) tietokannoissa on Kruunuvuorenlammen pohjoispäästä havaintoja soidintavista viitasammakoista (*Rana arvalis*) vuodelta 2018. Viitasammakko kuuluu EU:n luontodirektiivin liitteen IV(a) lajeihin, ja sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain 49 §:n nojalla.

Kruunuvuorenlampi on myös tärkeä ruskosammakon (*Rana temporaria*) ja rupikonnan (*Bufo bufo*) lisääntymispaikka (Helsingin kaupunki 2019).

3.2.6. Lepakot

Kruunuvuoren alueelta on kartoitettu lepakoita vuonna 2017 (Hagner-Wahlsten 2017). Maasto-havaintojen perusteella Kruunuvuorenlammen ympäristössä on havaittu Suomessa yleistä pohjanlepakkoa (*Eptesicus nilssonii*), pimeitä metsäalueita suosivia viiksisiippoja (*Myotis mystacinus* / *M. brandtii*) sekä vesisiippaa (*Myotis daubentonii*). Näiden lisäksi pikkulepakosta (*Pipistrellus nathusii*) oli tallentunut havaintoja passiivilaitteisiin. Selvityksessä on rajattu lepakoiden saalis-alue, jonka sisälle jää myös Kruunuvuorenlammen suojelualue. Lisäksi lammen itärannalla kulkee lepakoiden käyttämä siirtymäreitti.

3.2.7. Linnut

Kruunuvuorenlammen alueelta on lintulaskentatietoja Tringan vuonna 2017 tekemistä laskennoista (Tringa & Helsingin kaupunki 2017). Havainnot ovat tulkitsemattomia havaintopisteitä, joiden perusteella ei ole arvioitu reviirimääriä. Alueelta ei ole tehty havaintojen perusteella lintu-aluearajausta, joten aluetta voidaan pitää linnuston osalta tavanomaisena. Suojelualueelta tai sen välittömästä läheisyydestä on laskennoissa havaittu seuraavat lajit: telkkä (*Bucephala clangula*), rautiainen (*Prunella modularis*), hernekerttu (*Curruca curruca*), sirittäjä (*Rhadina sibilatrix*), kirjoja harmaasiippo (*Ficedula hypoleuca*, *Muscicapa striata*), uuttukyyhky (*Columba oenas*) ja idänuunilintu (*Seicercus trochiloides*).

4. Virkistyskäytön nykytila

4.1. Palvelut

Nykytilassa Kruunuvuorenlammella ei ole kaupungin ylläpitämiä palveluita. Kruunuvuorenlammen luonnonsuojelualueella lähimpänä olevat julkisen liikenteen pysäkit ovat tällä hetkellä Hopeakaivoksentiellä, noin puolen kilometrin päässä idässä. Koirasaarentien pysäkit ovat vajaan kilometrin etäisyydellä. Bussipysäkkien yhteydessä on myös kaupunkipyörien asema. Myös Kaitalahdessa on yksi pysäkki, josta alueelle on alle kilometrin matka. Kaikki lähimmät pysäkit ovat linjan 88 pysäkkejä. Henkilöautojen pysäköinti tapahtuu kadunvarsien pysäköintipaikoille. Lähialueen rakentuessa pysäköinti tulee edelleen tapahtumaan kadunvarsipaikoille. Lähin jäteastia on Päätien ja Hopeakaivoksenteien välisellä alueella (100 l city-roska-astia).

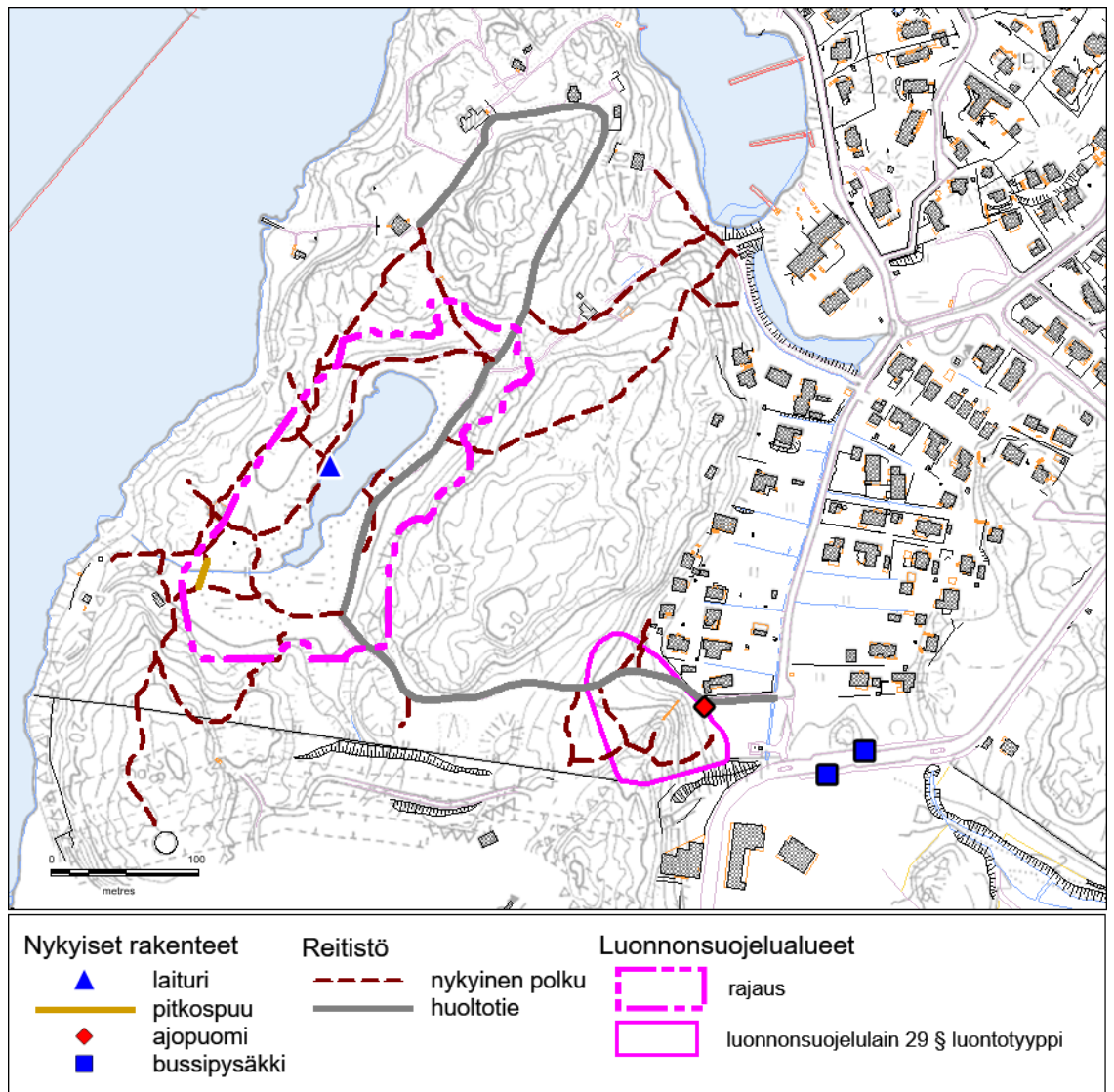
4.2. Polkuverkosto ja rakenteet

Kruunuvuorenlammen itäpuolelta kulkee huoltotie, joka tulee Päätieltä ja jatkuu lammen pohjoispuolelle entiselle Kruunuvuoren huvila-alueelle. Tämä tie on pohjustettu aikoinaan jollain karkealla kiviaineksella. Tie on huolto- ja pelastustie, joten sen tulee olla ajettavissa autolla. Reitistä käytetään eri nimiä sen eri osissa: Kaivoslyhty, Zatopekinsuora ja Hällebonpolku. Zatopekinsuoran liejuisen kohdan parantamista on suunniteltu ja se toteutetaan vuoden 2021 aikana.

Kruunuvuorenlammen ympäristössä on laaja polkuverkosto, joka on vilkkaan käytön seurauksena selkeästi havaittavissa. Lammen eteläpuolella on useita jäänteitä eri-ikäisistä pitkospuumaisista rakennelmista, jotka ovat asukkaiden tekemiä. Laskupuron ylitse kulkeva silta on vielä melko hyväkuntoinen, kun taas muut rakenteet ovat jo käyttökelvottomia.

Kruunuvuorenlammen länsirannalla on vanha ja pienikokoinen laituri. Sen vieressä on lampeen upotettu ruosteinen tynnyri, joka saattaa olla peräisin paikalla sijainneesta pyykkikatoksesta. Lisäksi rantatörmällä on pyykin keittämiseen tarkoitettu valurautainen saavi.

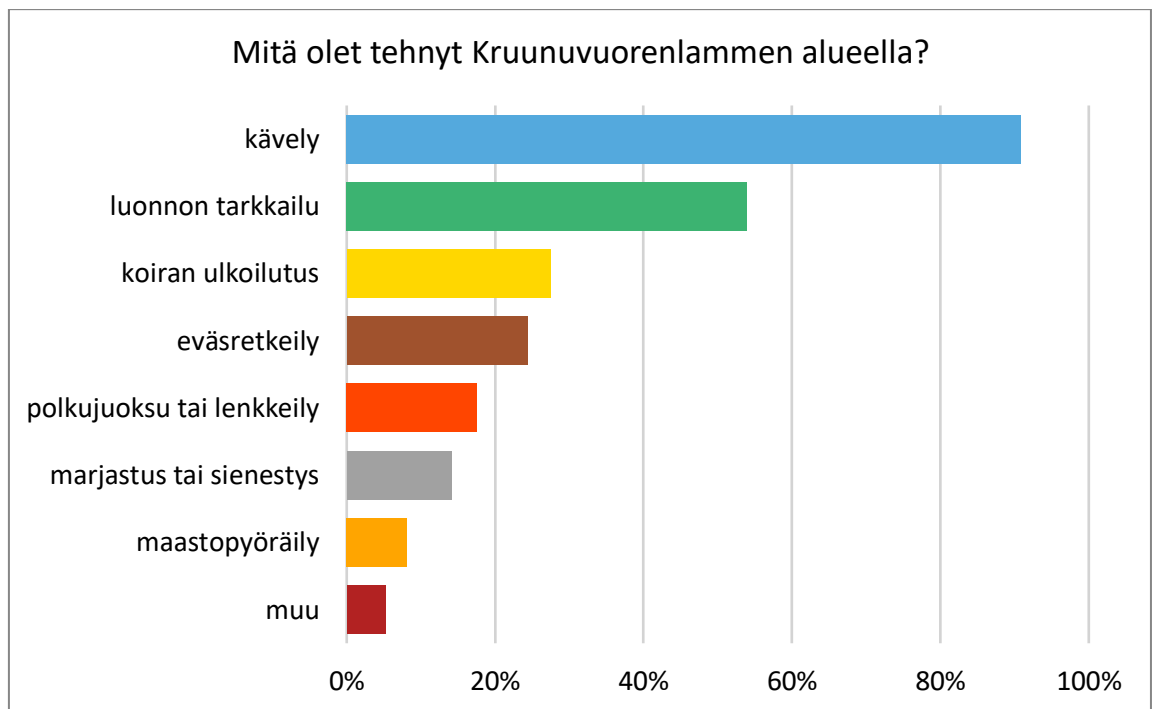
Kruunuvuorenlammen polkuverkosto on syntynyt Kruunuvuoren huvilakaudella 1900-luvulla. Kruunuvuoren huviloista on jäljellä lähinnä kivijalkoja sekä puutarhojen rakenteita.

Kuva 11 Nykyinen reitistö ja rakenteet Kruunuvuorenselässä. Puhutusta tai muuten tuhoutu-neista Kruunuvuorenselän taloista on jäljellä kivijalkoja.

4.3. Ulkoilu

Asukaskyselyn perusteella suurin osa syksyllä 2020 netissä julkaistuun yleisökyselyyn vastaan-neista liikkuu Kruunuvuorenselän alueella kausittain. Käynnit painottuvat loppukevääseen ja kesään sekä alkusyksyyn (touko-syyskuu). Selkeästi suurin osa kävijöistä käy alueella kävele-mässä (90 %) – toki kävely liittyy myös moniin muihin aktiviteetteihin kuten esim. luonnon tark-kailuun tai koiran ulkoilutukseen, jotka ovat kävelyn jälkeen suosituimmat aktiviteetit. Maastopyö-räilyä ilmoittaa alueella harrastavansa n. 8 % vastaajista. Muista aktiviteeteistä erityisesti valoku-vaus sai useamman maininnan.

Kuva 12 Kruunuvuorenlammen aluetta käytetään monipuolisesti ulkoiluun.

4.4. Tulevaisuuden uhat

Kruunuvuorenlammen välittömään läheisyyteen on rakentumassa Kruunuvuorenrannan uusi asuinalue, jonne muuttaa noin 13 000 asukasta. Lisäksi Laajasalo liitetään kantakaupunkiin Kruunusiltojen kautta, mikä todennäköisesti lisää virkistyskäyttöpainetta entisestään.

Kävijämäärän merkittävä lisääntyminen alueella on ympäristölle merkittävin uhka, joka voi johtaa seuraaviin seurauksiin:

- polkureitistön laajentuminen
- aluskasvillisuuden ja maaperän kulumisen, kivennäismaan paljastuminen, juurten paljastuminen
- alueen ilmeen muuttuminen erämaisestä kuluneeksi kaupunkimetsiköksi
- tungoksen kokeminen, käyttäjien väliset ristiriidat ja vaaratilanteet
- uusien käyttötapojen syntyminen
- lammen veden laadun muutokset uimisen tai muunlaisen käytön seurauksena. Uhka siro-lampikorennon ja viitasammakon toukkavaiheille. Näiden tiukasti suojeltujen lajien häviäminen alueelta, mikäli veden laatu tai lammen lähiympäristö muuttuu.
- roskaantuminen
- puun tainten selviytyminen voi heikentyä tallauksen paineessa. Eri-ikäisen puuston vähentyminen ja avoimuuden lisääntyminen ajan mittaan.

Kruunuvuorenlammen valuma-alueelle on asemakaavassa suunniteltu kerrostalorakentamista. Kaavalla ei ole lain voimaa kahden kerrostalokorttelin alueella. Zatopekinsuoraa on tarkoitus parantaa, koska alavin kohta on liejuinen. Valuma-alueella tapahtuvat muutokset saattavat vaikuttaa lammen luonnontilaan, jos hulevesien määrä tai laatu muuttuvat.

Käyttöpaineen aiheuttamien vaikutusten lisäksi suojelualueeseen vaikuttavat esimerkiksi seuraavat tekijät:

- ilmastonmuutos – äärevät sääilmiöt, kuivuminen, rankkasateen aiheuttama tulva, puiden kuivuus- tai hyönteistuhot
- muutokset lajistossa tai sen suhteissa säämuutosten seurauksena
- vieraslajien leviäminen

Kuva 13 Lammen molemmin puolin ihmiset ovat hakeutuneet rantaan. Rantakasvillisuus on kokonaan hävinnyt. Lammen länsipuolelle rakennetaan kulkua ohjaava katselulava, jolloin kasvillisuus lavan ympärillä pääsee elpymään ajan mittaan.

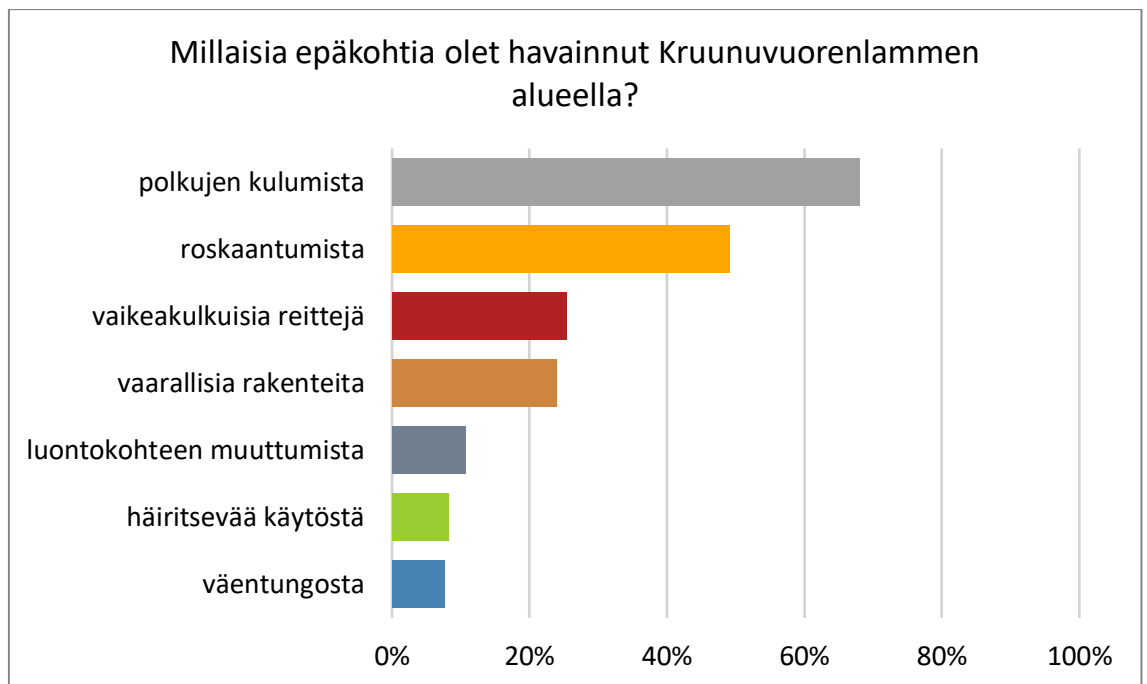
5. Osallistaminen

Tämän hoito- ja käyttösuunnitelman osallistamiseen on merkittävästi vaikuttanut keväällä 2020 alkanut covid-19 pandemia, joka on rajoittanut asukastilaisuuksien järjestämistä. Osallistamisessa on jouduttu tästä syystä turvautumaan erilaisiin verkossa tapahtuviin tilaisuuksiin ja kyseilyihin. Suunnitelmaa esiteltiin verkkotilaisuudessa 30.3.2021. Tilaisuuteen osallistui noin 35 henkilöä. Tilaisuudessa oli mahdollista esittää kysymyksiä suullisesti ja kirjallisesti. Kirjallisia vastauksia annettiin tilaisuuden jälkeen ja ne julkaistiin kaupungin verkkosivuilla.

Työn aikana suunnittelija on ollut yhteydessä Laajasalo Seura ry:hyn ja SLL Uudenmaan piiri ry:n edustajaan. Laajempi yleisö on pyritty tavoittamaan yleisökyselyllä, joka oli avoinna joulukuussa 2020. Hoito- ja käyttösuunnitelmaan liittyvä yleisötilaisuus järjestettiin virtuaalisesti netin välityksellä keväällä 2021.

Laajasalossa sijaitsevien olemassa olevien sekä tulevien suojelualueiden käytöstä tehtiin asukaille suunnattu kysely netissä. Kysely oli vastattavissa vuoden 2020 joulukuun alkupuolen aikana Helsingin kaupungin nettisivuilla. Kyselystä tiedotettiin sosiaalisen median kanavissa mm. Facebookin -kaupunginosaryhmissä sekä Twitterissä. Lisäksi kyselystä julkaistiin verkkouutinen Helsingin kaupungin pääsivulla. Kruunuvuorenlammen suojelualueen osalta kysymyksiin vastasi 350–400 henkilöä.

Vastaajat arvostavat Kruunuvuorenlammen alueella eniten luontoa ja maisemaa. Lisäksi luonnonrauha sekä mahdollisuus yksinoloon sai paljon kannatusta. Suurimpia vastaajien alueella havaitsemia epäkohtia ovat polkujen kuluminen ja roskaantuminen. Myös vaikeakulkuisia reittejä sekä vaarallisia rakenteita oli havaittu. Vastaajien mielestä Kruunuvuoren lammen alueen käytävyyttä parantaisi polkuverokoston kehittäminen: yli 50 % vastaajista toivoi, että reitit olisivat paremmin merkittyjä ja viitoitettuja. Lisäksi korostuivat alueen säilyttäminen mahdollisimman luonnonmaisana sekä rauhallisena paikkana. Suojelualueen mahdollista käyttörajoituksista suosituimmat olivat roskaamisen ja puutarhajätteen tuominen (90 %), luonnonvaraisten eläinten pyydystäminen ja tappaminen (70 %), tulenteko ja leiriytyminen (65 %) sekä maastopyöräily (53 %).

Kuva 14 Kyselyyn vastaajat ovat havainneet Kruunuvuoren lammella polkujen kulumista sekä roskaantumista.

Avoimissa vastauksissa, joissa kysyttiin millaisia asioita suunnittelijoiden tulisi huomioida, korostui selkeästi vastaajien toive alueen säilymisestä ennallaan mahdollisimman luonnontilaisena ja rauhallisena paikkana. Lisäksi vastauksissa nostettiin esiin sekä polkuverkoston kehittäminen, että opastuksen sekä rakenteiden uusiminen ja parantaminen. Alla muutamia avoimien kysymysten vastauksia.

"Toivon että alueen vehreys ja ainutkertaisuus säilyisi: lammen rannassa tuntuu kuin olisi satumetsässä jossain hyvin kaukana, mutta muutaman askeleen päästä näkeekin kalliolta koko Helsingin keskustan siluetin."

"Haluan alueen säilyvän täysin luonnontilassa, ei minkäänlaista rakentamista, eikä puistomaisemmaksi muuttamista."

"Erityisesti harmittaa maastopyöräilijöiden aiheuttama polkujen liejuuntuminen ja kalliossa jopa nastarenkaiden naarmuja."

"Toivon selkeitä kulkureittejä, ehkä jokunen levähdyspaikka, selkeät kyltit esim. alueen luonnon, eläinten, eliöiden merkityksestä."

"Laituri voisi olla turvallisempi ja paremmassa kunnossa. Aluetta ei saa tuhota liialla toiminnallisuudella. Opastus ja reitistö alueelle on huonosti merkitty, mekin saavuimme paikalle retkikarttasovelluksen ohjaamina."

"Parempia - mutta en välttämättä leveämpiä - pääpolkuja toivoisin. Nyt monet polut ovat osan vuodesta mutaisia tai veden alla."

"Toivoisin että maastopyöräily kiellettäisiin alueella. Tämä yksittäinen seikka vaikuttaa kokemukseni mukaan kaikista eniten eroosioon ja polkujen kulumiseen."

6. Hoitosuunnitelma

6.1. Luonnonsuojelun tavoitteet

Luonnonsuojelun tavoitteena on säilyttää luonnonsuojelullisesti ja maisemallisesti arvokas erämainen lampi- ja suokokonaisuus.

Suojelualueen kasvillisuustyypit säilyvät edustavina ja luonnontilaisina. Lampi lähiympäristöineen pysyy edelleen viitasammakolle ja sirolampikorennolle soveltuvana lisääntymis- ja levähdyspaikkana. Suojelualueella säilyvät monipuolista eliölajistoa ylläpitävät luontotyytit ominaispiirteineen. Alueella ei esiinny vieraslajeja.

Rakentamisen ja ulkoilun vaikutukset lammen vesitasapainoon sekä veden kemialliseen ja biologiseen laatuun huomioidaan koko valuma-alueella.

6.2. Luonnonhoito

Kruunuvuorenlammen luonnonsuojelualueen luontotyytit eivät itsessään tarvitse hoitamista tai ylläpitoa, koska ne eivät ole ihmisen luomia kulttuuriympäristöjä. Hoidon tarve syntyy ihmisen aiheuttamasta kulumisesta, vieraslajien leviämisestä ja kaupungille lainsäädännön perusteella kuuluvasta vastuusta koskien reittien turvallisuutta (ks. 6.3).

Kuva 15 Lammen länsipuolella polku on leventynyt aiheuttaen juuristovaurioita puille. Pاهiten kuluneisiin kohtiin on mahdollista luoda lahopuiden asettelulla suojaisia kasvupaikkoja puuntaimien menestymiseksi. Kuvan polun kohdalle on suunniteltu portaiden rakentamista.

Käyttöpaineen aiheuttama kuluminen aiheuttaa puiden juurivaurioita ja heikentää sitä kautta niiden kuntoa. Tallaaminen voi pahimmillaan kuluttaa pintamaan pois ja paljastaa mineraalimaan. Tallaamisen seurauksena maa tiivistyy eivätkä puiden siemenet idä tai nuoret taimet kasva. Puuston uudistuminen ja luontaisen metsän säilyminen tulee varmistaa erittäin kuluneilla alueilla. Tämä voidaan haluttaessa toteuttaa esimerkiksi luomalla kulutukselta suojattuja paikkoja maapuilla tai kivillä. Toisena mahdollisuutena on kuluneiden alueiden ennallistaminen istuttamalla niihin puuntaimia, tuomalla paikalle kangasmetsän kuntaa tai muokkaamalla maanpintaa kevyesti ja kylvämällä luontotyyppiin soveltuvien kasvilajien siemeniä.

Monet ihmiset ovat yleisökyselyn vastauksissa toivoneet paikan luonnontilaisuuden ja erämaisuuden säilymistä. Luonnonsuojelun yhtenä tavoitteena on luonnontilaisuuden ja edustavuuden paraneminen. Tämä tarkoittaa muun muassa varautumista entistä suurempaan lahopuun määrään sekä monipuolisen lahopuujatkumon kehittymiseen. Pystyssä olevat heikkokuntoiset puut ja kuolleet pötkelöt tai kelot lisäävät elinmahdollisuuksia lahopuusta riippuvaiselle lajistolle, mm. hyönteisille, tikoille ja muille kolopesijöille.

Virkistyskäytön tarpeita ja luonnonsuojelun tavoitteita on yhteensovitettava, jotta syntyy käytännössä toimiva kokonaisuus. Liikkumista luonnonsuojelualueella on tarpeen rajoittaa sekä kielloin että opastuksella ja erilaisilla rakenteilla (ks. luku 7). Kulkua voi ohjata reunustamalla polkuja lahopuilla, joita syntyy vaarallisia puita kaadettaessa.

Lahopuun kuutiomäärää voidaan lisätä luonnon aikataulua nopeammin käyttämällä esim. läheisiltä rakennustyömailta saatavaa puuta reunustamaan reittejä. Selkeät reunat ehkäisevät polkujen leventymistä ja ohjaavat kulkua tehokkaasti. Luonnonsuojelualueelle saa tuoda vain sellaisia kotimaisia puulajeja, joita alueella jo entuudestaan kasvaa. Puiden asettelussa on huomioitava hulevesien vapaa kulku lammelle ja patoutumisen riski. Myös pienikokoinen lahopuu on lahopuulajistolle eduksi.

6.3. Reittien varsien hoito

Ulkoilureittien varsilla metsänreunoja on tarpeen hoitaa virkistyskäytön turvallisuuden varmistamiseksi. Ulkoilijoille vaarallisia puita on mahdollista tarvittaessa kaataa reittien varsilta myös luonnonsuojelualueen puolella. Vaarallisten puiden kaatoa tehdään korkeintaan puun mitan etäisyydellä reitistä. Kruunuvuorenlammella on pinta-alan nähden tiheä ulkoilupolkuverkosto, jonka myötä lähes koko luonnonsuojelualue on seurattava turvallisuuden varmistamiseksi.

Monenlainen pystyssä ja maassa oleva lahopuu lisää alueen luontoarvoja. Mahdollisuuksien mukaan kaadettavista puista jätetään alaosa pötkelöksi, jolla lisätään elinmahdollisuuksia kolopesijöille. Kaadettavat puut tulee jättää maahan lahoamaan luonnonsuojelualueella. Maapuiden asettelulla voidaan jossain määrin ohjata kulkua merkityille ulkoilupoluille ja vähentää luvattomien polkujen houkuttelevuutta.

Reittien varsilta voidaan kaataa vaaraa aiheuttavia kuolleita tai kuolevia puita. Kuolleita tai irtoamassa olevia puiden oksia voidaan poistaa kaatamalla koko puuta. Vaaralliseksi puiksi tulkitaan esim.:

- 1) kuolleet oksat ja latvukset, jotka roikkuvat ulkoilutien yli tai sen reunalla
- 2) kaatuessaan ulkoilureitille ulottuvat konkelot, eli toista puuta vasten nojaavat puut
- 3) kaatuessaan ulkoilureitille ulottuvat lahoavat pötkelöt

- 4) hyvin heikkokuntoiset elävät puut, jotka saattavat asiantuntija-arvion perusteella kaatua ulkoilureitille tuuliolojen tai latvuksen painopisteen perusteella.

Vaarallisten puiden seuranta tehdään alueella säännöllisesti. Rakennukset ja yleiset alueet - palvelukokonaisuuden metsävastaava sopii vaarallisten puiden seurannasta Staran ympäristöhoidon kanssa.

6.4. Vieraslajien torjunta

Luonnonsuojelun yhtenä tavoitteena on pitää Kruunuvuorenlampi vieraslajeista vapaana. Luontoselvityksessä vuodelta 2019 alueelta havaittiin vieraslajeista vain terttuseljaa lammen pohjoispuolelta. Lisäksi Helsingin luontotietojärjestelmään on tallennettu terttuseljan kasvupaikkoja lammen etelä- ja lounaispuolelta.

Terttuseljalla on suuri kasvuvoima ja sen torjunta vaatii pitkäjänteisyyttä. Terttuseljaa raivataan 3–5 kertaa kasvukauden aikana, kunnes yksilö näivettyy. Laji leviää todennäköisesti lähiympäristöstä lintujen levittämänä ennemmin tai myöhemmin, josta syystä aluetta on seurattava jatkossakin.

Alueella esiintyy mahdollisesti supikoiraa ja minkkiä, kuten suurimmalla osalla Helsingin rannikon viheralueita. Kaupungin järjestämä pienpetopyynti ulotetaan myös tälle luonnonsuojelualueelle rajoittamaan supikoiran ja minkin kantaa.

Tulevaisuudessa suunnittelualueelle saattaa levitä uusia vieraslajeja. Myös vieraslajien haitallisuutta arvioidaan ja luetteloita päivitetään. Haitallisten vieraslajien torjuminen jo leviämisen alkuvaiheessa on kustannustehokkain keino estää arvokkaan lajiston muuttuminen. Siksi vieraslajien leviämistä on seurattava niin luonnonsuojelualueella kuin ulkoilualueellakin.

7. Virkistyskäytön suunnitelma

7.1. Virkistyskäytön tavoitteet

Kruunuvuorenlampi säilyy suojelun myötä rakentamattomana ja erämaisena metsälampena. Alueen sulkeutunut maisema erottuu viereiseltä rantakalliolta avautuvasta merimaisemasta. Ulkoilija voi ihailla lammen tummaa pintaa ja sen yllä pyöriviä hyönteisiä katselulavalta.

Opasteita lukemalla ulkoilija voi tutustua tarkemmin alueen luontoarvoihin. Opasteiden ja reitti-viittojen avulla ulkoilija löytää tiensä Kruunuvuorenlammelle ja sieltä pois. Opasteissa on selkeät ohjeet alueen kestäväälle käytölle.

Luonnonsuojelualueella liikkuminen on sallittua vain merkityillä ulkoilupoluilla ja ulkoilureitillä.

Kuva 16 Rauhallinen maisema avautuu tulevaisuudessa katselulavoilta ja pitkoksilta.

7.2. Käytön ohjaus

Kulumisen ehkäisemiseksi ja luontoarvojen säilymiseksi on tarpeen ohjata kulkua tehokkaasti. Opastuksella ja viitoituksella on merkittävä vaikutus kulumisen ehkäisyssä. Kulumista hallitaan ohjaamalla kulkua luonnonsuojelualueen ulkopuolella oleville reiteille ja sisäpuolella merkityille reiteille.

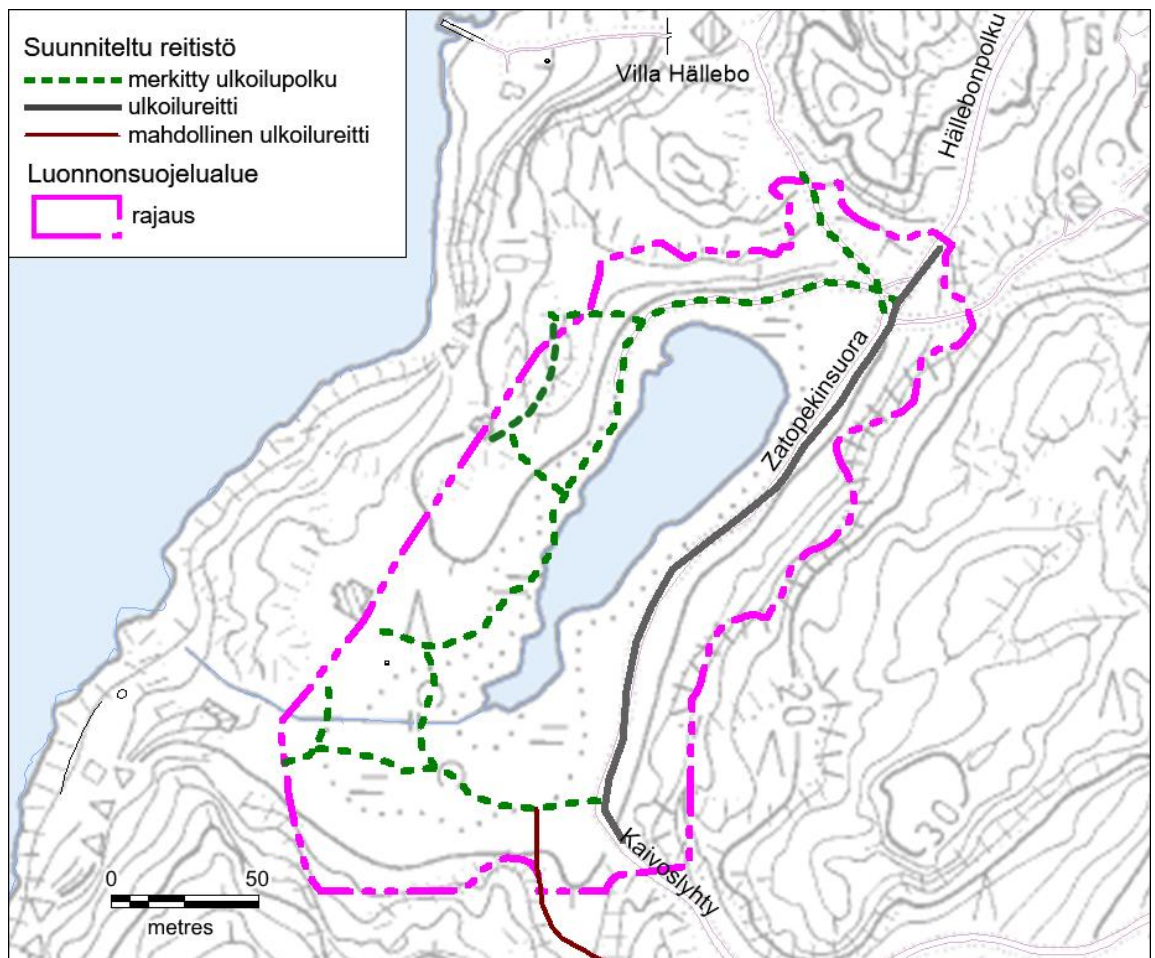
Kulumista pyritään vähentämään asettamalla vapaan liikkumisen kiello luonnonsuojelualueella. Liikkuminen on sallittu ainoastaan merkityillä ulkoilureiteillä ja ulkoilupoluilla. Tavoitteena on lisäksi vähentää häiriötä eläimistön ja pesivän linnuston herkimpään aikaan. Käyttörajoituksella vähennetään myös aluskasvillisuuden kulumista alkukesästä, kun uudet lehdet puhkeavat.

Uiminen lammessa kielletään tiukasti suojeltujen lajien lisääntymispaikan säilymiseksi ennallaan. Samasta syystä kielletään kalastaminen, jolloin vesikasveihin takertuvia uistimia ei ole tarpeen kiskoa irti. Levähdyspaikaksi luokiteltava rantakasvillisuus säilyy paremmin ennallaan kalastuskiellon myötä, kun rannalle ei saa mennä kalastamaan.

Pyöräily on sallittua vain Zatopekinsuoran ulkoilureitillä. Pyöräily on kiellettyä luonnonsuojelualueen ulkoilupoluilla sekä maastossa. Syynä maastopyöräilyn kiellolle on maaston kulumisen ehkäisy. Ulkoilupolkujen kapeudesta johtuvat kulumisriskit kohtaamisissa ja polkujen kestävännin haasteellisuus vaarantamatta luontoarvoja ovat pyöräilykiellon perusteena. Polkujen paksu pohjustaminen voi vaarantaa lammen luonnontilan, jos hulevedet eivät pääse valumaan lampeen. Ilman mitään pohjustamista polut kuluvat ja levenevät, joten käyttöpainetta on tarve säädellä vähentämällä sallittuja käyttötapoja.

Yhteistyö sidosryhmien kanssa on tulevaisuudessa entistä tärkeämpää. Tavoitteena on toimiva vuoropuhelu suojelualueen ylläpitäjän ja käyttäjien välillä. Neuvotteluin ohjataan sidosryhmiä käyttämään aluetta kestäväällä tavalla.

Staran luontovalvoja käy alueella säännöllisesti ja muistuttaa tarvittaessa ulkoilijoita rauhoitusmääräyksistä.

Kuva 17 Luonnonsuojelualueella merkitään ulkoilupolku ja reitti lammen ympärille. Mahdollisen uuden ulkoilureitin linjaus on summittainen.

7.2.1. Reititys

Pääasiallinen Kruunuvuoren ulkoilureitistö tulee kulkemaan kallioilla Hällebonpolulla luonnonsuojelualueen välittömässä läheisyydessä. Hällebonpolulta on useita pistoja Kruunuvuorenlammelle. Luonnonsuojelualueen eteläpuolelle on kaavaan merkitty Kaivoslyhty-nimisen reitin pidentäminen, mutta sen toteuttaminen ei ole tarpeen, jos kulku tulevalta kerrostaloalueelta ohjataan luonnonsuojelualueen ulkoilupolulle. Kruunuvuoren reitistön laajuus ja toteutusmahdollisuudet tarkentuvat vasta myöhemmässä suunnittelussa. Mahdollisesta talvikunnossapidon mahdollisuudesta ei myös ole vielä tietoa.

Kruunuvuorenlampea kiertävä nykyinen polku osoitetaan merkityksi ulkoilupoluksi. Lammen itäpuolella kulkee Zatopekinsuoraksi nimetty ulkoilureitti. Se on Kruunuvuoren toimintojen huoltoreitti toistaiseksi, ellei toista huoltoreitin linjausta tarkemmassa suunnittelussa esitetä. Nykyisistä lampea kiertävistä poluista suurin osa merkitään sallituiksi poluiksi. Merkittyjen polkujen ja Zatopekinsuoran ulkoilureitin pituus luonnonsuojelualueella on yhteensä 800 metriä.

Lammen länsi- ja etelälaidoilla polku kulkee nykyisellään upottavalla luhdalla. Tämä linjaus muutetaan merkityksi ulkoilupoluksi ja siihen tehdään pitkokset.

Itärinteen jyrkkää polkua lammen keskiosan kohdalla ei merkitä eikä kulkua sillä sallita. Koillisesta tuleva polku suljetaan, koska se yhtyy jo nykyisellään Hällebonpolkuun pian luonnonsuojelualueen koillisnurkassa. Kielto viestitään merkinnoin luonnonsuojelualueen reunalla, jota tehostetaan kulkua hankaloittavan lahopuun avulla. Suljettavat paikat osoitetaan kuvassa 20.

Kuva 18 Lammen itäpuolelta laskeutuva jyrkkä polku suljetaan kulumisen vähentämiseksi.

Mahdollinen ulkoilureitti alueen eteläpuolelta kerrostaloilta lammen eteläpuoliselle ulkoilupolulle voidaan rauhoitusmääräysten estämättä rakentaa Kruunuvuoren ulkoilureitistön rakentamisen yhteydessä, mikäli se on ulkoilualueen reitistön kokonaisuuden kannalta tarpeellinen.

Kaikkien lammen valuma-alueelle sijoittuvien reittien rakentamistavan valinnassa on huomioitava Kruunuvuorenlammen vesitalous. Lammen luonnontilaa ei saa vaarantaa ja siksi hulevesille tulee varmistaa vapaa valunta lampeen. Vettä imeviä ja pidättäviä pohjustuksia tulee välttää ja vesi tulee ohjata reittien ali soveltuvien ratkaisuin.

7.2.2. Rakenteet

Zatopekinsuoran kunnostusta on suunniteltu syksyllä 2020. Reitti kunnostetaan vuoden 2021 aikana.

Polkujen ja reittien kestävyyttä parannetaan rakentein. Kivennäismaalla suojelualueen pohjois- ja länsireunalla niitä pohjustetaan kevyesti soralla/murskeella tai puuhakkeella. Polkujen ja reittien reunoja voi kestäväyttää ja selkeyttää pengertämällä suurilla kivillä ja pienillä maapuilla. Lammen valuma-alueella hulevesiä ei saa padottaa, koska lammen vesitaloutta ei saa muuttaa vesilain nojalla. Alavalla, luhtaisella alueella poluille rakennetaan pitkokset.

Liikkuminen osoitetaan rakennettaville pitkospuille lammen länsi- ja eteläreunalla. Pitkokset rakennetaan 1–1,5 metriä leveiksi ja ne varustetaan ohituspaikoilla. Pitkospuut varustetaan pääosin myös kaiteella, jotta lammen rantaan ei poiketa ainakaan vahingossa. Kaide laitetaan lammen puoleiselle sivulle pitkospuuta.

Kuva 19 Vanhat pitkokset ja muut rakenteet poistetaan korvesta.

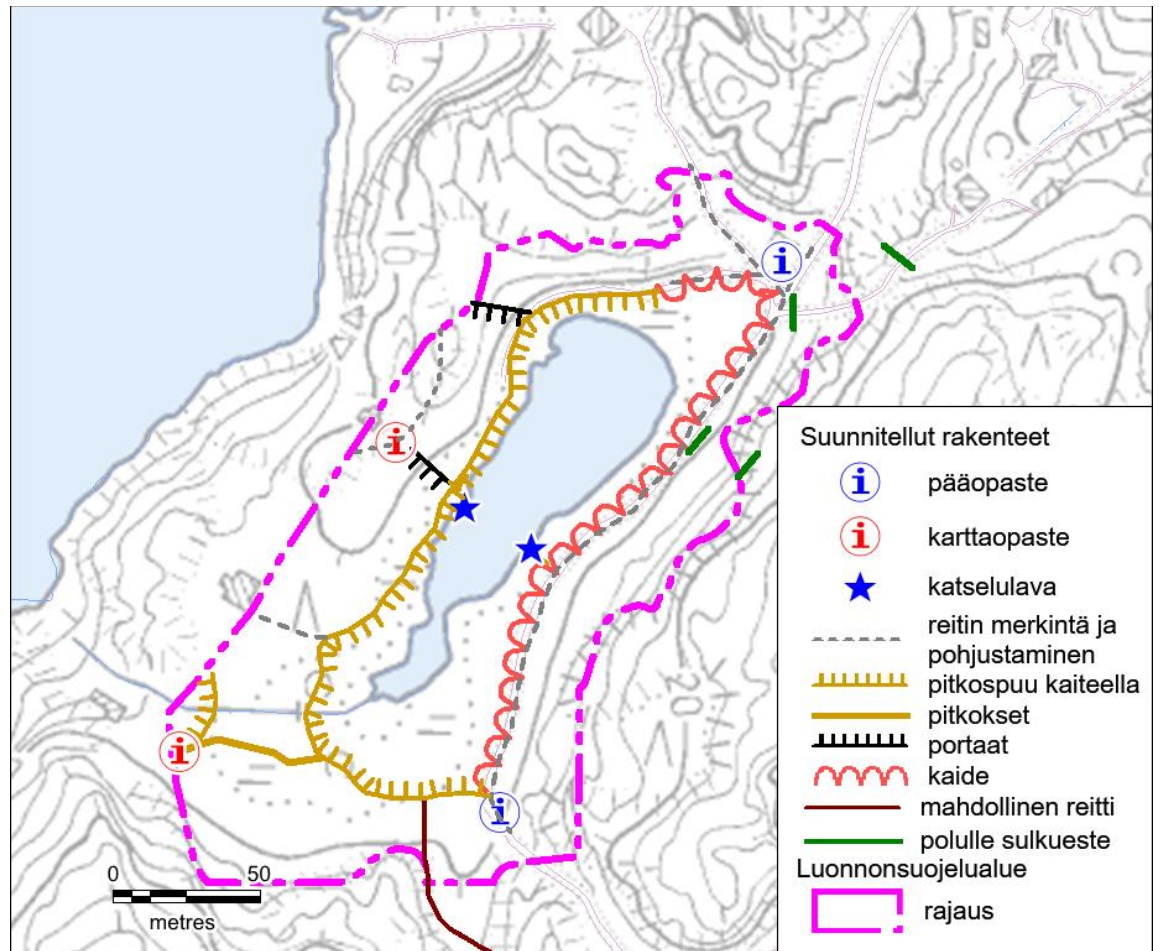
Kruunuvuorenlammelle rakennetaan rannan kulumisen ehkäisemiseksi kaksi katselulavaa, yksi lammen itärannalle ja yksi länsirannalle. Lavat sijoitetaan kuluneille kohdille, joissa ihmiset ovat hakeutuneet rantaan. Ne varustetaan korkealla puukaiteella. Lavan reunat sijoitetaan niin, ettei lampeen ole helppo hypätä uimaan. Läntisen katselulavan alustavasti suunniteltu koko on noin 10–15 m² ja itäisen lavan koko on noin 15–20 m². Tarkempi koko määräytyy säästettävien puiden sijainnin perusteella. Lavat rakennetaan paikan päällä ja muoto sovitetaan puiden runkojen mukaan. Lavan rakentamiseksi on sallittua kaataa yksittäisiä, maastokatselumuksessa sovittuja puita lavan rakennuspaikalta. Lavoille rakennetaan leveät pitkokset molemmin puoleisella kaiteella. Tällöin koko lampea ympäröi kaide eikä lammen rantaan pääse huomaamatta ylitettävää aitaa.

Lammen länsipuolelle rakennetaan kahdet portaat nykyisten jyrkkien polkujen kohdalle. Polkujen eroosio on jo nähtävissä ja puiden juuret ovat paljastuneet. Puuportaat varustetaan kaiteella.

Lammesta nostetaan sinne uponnut metallitynnyri ja laituri sekä poistetaan laituri. Tynnyri ja metallinen pyykkiastia voidaan asettaa katselulavan viereen historialliseksi jäänteeksi, josta kerrotaan opasteessa. Ne voidaan myös siirtää ilkeivallalta turvaan muualle. Rakenteiden pystytyksen yhteydessä alueelta siivotaan aiemmat pitkospuurakenteet, muut romut ja roskat.

Muut virkistystä palvelevat rakenteet kuten roska-astiat, sijoitetaan luonnonsuojelualueen ulkopuolelle. Rakenteet on ulkopuolellakin sijoitettava Kruunuvuorelle niin, ettei niiden ylläpito tai huolto vaadi säännöllistä Kruunuvuorenlammen ympäri ajamista moottoriajoneuvolla. Jatkuva huoltoajo häiritsee luonnonrauhaa ja myös kuluttaa tienpohjaa. Tavoite on, ettei Zatopekinsuo-

ran järeälle pohjustamiselle luoda tarvetta, vaan hulevesi pääsee mahdollisimman helposti valumaan lampeen Zatopekinsuoran lävitse. Tällä on erityistä merkitystä, koska lammen itäpuolinen rinne muodostaa suurimman osuuden lammen valuma-alueesta.

Kuva 20 Suunnitellut opasteet ja rakenteet merkittyjen reittien varsille.

7.2.3. Opasteet ja viitoitus

Luonnonsuojelualueen perustamisen jälkeen alueen rajat merkitään maastoon selkeästi käyttämällä kaupungin tavanomaista merkintätapaa. Siihen kuuluu rajatolppia ja rauhoitusmääräystauluja. Merkintätiheys tehdään kaupungin linjauksen mukaisesti. Luonnonsuojelualue on merkittävä riittävän hyvin maastoon, jotta luonnonsuojelualueelle saapuminen huomataan ja siellä toimitaan oikein.

Kaikki merkityt ulkoilupolut ja ulkoilureitit merkitään maastoon selkeästi. Tämä voidaan toteuttaa puihin kiinnitettävien tai maalattavien merkein tai polkuviitoin.

Kruunuvuorenlammen luonnonsuojelualueen opastus ja viitoitus olisi tarpeen suunnitella koko Kruunuvuoren ulkoilualueen kokonaisuus huomioiden. Alustavien tietojen perusteella muun Kruunuvuoren reitistö suunnitellaan vasta Kruunuvuorenlammen rauhoituksen jälkeen. Rakentamisen toteutusaikataulusta ei ole tarkempaa tietoa. On varauduttava siihen, että luonnonsuojelualueen reitistö ja opastus saatetaan joutua toteuttamaan vailla suuremman virkistysalueen opas-

tussuunnitelmaa. Reitistön ja viitoituksen kokonaisuutta suunniteltaessa on lähtökohdaksi otettava luonnonsuojelualueen asettamat reunaehdot. Myös Kruunuvuorenlammen opasteisiin syntyy todennäköisesti sisällön päivitystarpeita, kun muu reitistö toteutetaan.

Uuden luonnonsuojelualueen opastetaulut sijoitetaan alueen pääsisäänkäynneille ulkoilureitistön varteen. Näiden sijoittelu kuvassa 20 perustuu nykyisiin sisääntulosuuntiin. Sijoittelua voi olla tarpeen päivittää, kun Kruunuvuoren asuinalue, virkistyspalvelut ja ulkoilureitistö toteutetaan.

Pääopasteita tulee kaksi ja niissä kerrotaan alueen luontoarvoista ja historiasta sekä toimintaohjeista. Yksi pääopaste sijoitetaan kaakkoisosaan Zatopekinsuoran eteläpäähän. Toinen pääopaste sijoitetaan alustavasti lammen koillispuolelle ja tarvittaessa sijainti siirretään luoteeseen, riippuen alueen reitistön pääasiallisista sisääntulosuunnista. Pienempiä karttaopasteita sijoitetaan luonnonsuojelualueen lounaiskulmaan ja länsireunalle, josta avautuu houkutteleva näkymä lammen katselulavalle. Kaikissa opastauluissa kerrotaan luonnonsuojelualueen käyttörajoituksista. Merkitty ulkoilureitistö esitetään kaikissa opasteissa visuaalisesti selkeällä tavalla. Karttaopasteissa ilmaistaan opasteen sijainti, reitistö Kruunuvuoressa ja luonnonsuojelualueen tärkeimmät rauhoitusmääräykset kiteytettynä.

Näiden opasteiden lisäksi on mahdollista sijoittaa luonnonsuojelualueen reitistön varteen ja risteyskohtiin polkuviiittoja. Viitoitus suunnitellaan osana laajempaa Kruunuvuoren reitistön viitoitus suunnitelmaa.

Luonnonsuojelualueella käytetään kaupungin hyväksymiä opastemalleja ja viittoja, jotka soveltuvat luontoalueille.

7.3. Kunnossapitovastuu

Hoito- ja käyttösuunnitelmaa laadittaessa luonnonsuojelualueiden kunnossapidosta vastaavat useat kaupungin tahot seuraavasti:

- Ympäristöpalvelut vastaa luonnonsuojelualueiden investointien, kuten opasteiden ja rakenteiden suunnittelusta ja tilaamisesta.
- Kaupunkiympäristön toimialan Rakennukset ja yleiset alueet (Rya) -palvelukokonaisuus vastaa alueiden kunnossapitohoidon tilaamisesta.
- Vastuu reittien käyttöturvallisuudesta kuuluu Ryalle.
- Urakoitsijat pitävät kunnossa reittejä ja rakentavat opasteita luonnonsuojelualueilla.

8. Suunnitelman vaikutukset

8.1. Ekologiset vaikutukset

Kruunuvuorenlampi on luonnonsuojelullisesti ja maisemallisesti arvokas kokonaisuus, joka säästyy rakentamiselta rauhoituksen myötä. Kuitenkin sijainti voimakkaasti kasvavassa kaupunginosassa ja jatkossa entistä parempien kulkuyhteyksien päässä asettaa alueen luontoarvojen säilymiselle uusia haasteita. Todennäköinen rakentaminen lammen eteläpuolisille kortteleille sijoittuu osin lammen valuma-alueelle. Tämän johdosta valunta lampeen saattaa vähentyä etelästä ja se voi vaikuttaa lammen vesitalouteen ja luonnontilaan. Myös Zatopekinsuora-ulkoilureitin ja huoltotien kunnostaminen käyttöä kestäväksi saattaa vaikuttaa hulevesien kulkuun lammen itärinteiltä lampeen. Rakennesuunnittelussa on huomioitu hulevesien johtaminen reitin lävitse.

Hoito- ja käyttösuunnitelmalla vaikutetaan alueen tulevaan käyttöön ja pyritään vähentämään alueen kulumista ja palauttamaan jo kuluneisiin kohtiin niiden alkuperäinen kasvillisuus. Tämä tapahtuu ihmisten liikkumista ohjaamalla ja rajoittamalla. Ohjaavien rakenteiden pystytyksen ei arvioida vaikuttavan luontoarvoihin merkittäväällä tavalla. Ulkoilupolkujen pohjustaminen saattaa heikentää hulevesien valuntaa lampeen. Tästä syystä suunnitelmassa esitetään vain kevyttä pohjustamista kapeina pysyville poluille ja lisäksi käyttökertojen vähentämistä kieltämällä pyöräily ulkoilupoluilla. Pyöräily on sallittu vain ulkoilupolkuja leveämmällä Zatopekinsuoralla, jolloin ohitustilanteita ja väistämistä polun ulkopuolelle tulee vähemmän. Polkuja paikoitellen reunustavien lahopuiden sijoittelusuunnan kanssa tulee olla tarkkana, etteivät ne aiheuta vesien patoutumista.

Lammessa elää kaksi tiukasti suojeltua lajia: sirolampikorento ja viitasammakko. Tämän vuoksi Kruunuvuorenlampi on luonnonsuojelulain 49 § nojalla suojeltu lisääntymispaikka ja lähiympäristö on luokiteltava levähdyspaikaksi. Näiden lajien säilymisen kannalta erityisen tärkeää on vedenlaadun säilyminen hyvänä. Lammen vesitasapaino tulee huomioida reitistön parannustöissä.

Lammen vedenlaatuun vaikuttaa myös matalan ja pienen lammen virkistyskäyttö. Käytön vaikutuksia voivat olla pohjan humuksen sekoittuminen veteen, vesikasvien kasvuedellytysten heikentyminen, ravinteiden lisääntyminen tai vieraslajien leviäminen kalastusvälineiden mukana. Näitä vaikutuksia ehkäistään kieltämällä uiminen ja kalastaminen lammessa.

8.2. Sosiaaliset vaikutukset

Kruunuvuorenlampi lähimetsineen on alueen asukkaille erittäin tärkeä viheralue. Sen säilyminen rakentamattomana ja virkistyskäyttöön soveltuvana ulkoilualueena tuo asukkaille hyvinvointia. Alueen käyttöön tulevat rajoitukset voivat aiheuttaa vastareaktioita joissakin alueen käyttäjissä, mutta toisille iloa kasvillisuuden palautumisesta. Rajoitukset ovat kuitenkin tarpeellisia suojelun tavoitteiden toteuttamiseksi. Osa nykyisistä käyttäjistä haluaisi säilyttää alueen täysin luonnontilaisena ja tästä syystä reittien ja opasteiden tuominen alueelle voi tuntua epämieluisalta.

Uusille asukkaille ja Kruunusiltojen myötä kantakaupunkilaisille Kruunuvuorenlampi tulee näytettäväksi houkuttelevana ulkoilualueena toimivien opasteiden ja ulkoilupolkujen myötä. Paikallishistorian esille tuominen opasteissa antaa ulkoilijoille perspektiiviä lähihistoriaan ja edesauttaa

juurtumista alueelle. Opasteiden kautta ulkoilijat oppivat ymmärtämään luontoa paremmin. Opasteiden sisällöllä saadaan ulkoilijat arvostamaan luontoa ja käyttäytymään oikein, mikä osaltaan tuottaa mielenrauhaa.

Pienen luonnonsuojelun alueen reitistö tulee olemaan kapea ja rajallinen, jonka takia alueella voi syntyä hetkellistä ruuhkaa ja ahtauden tunnetta varsinkin suosittuina ulkoiluviikonloppuina. Osa kohtaamisista voivat olla kielteisiä, varsinkin jos säännöistä piittaamattomia ulkoilijoita on paljon.

Kuva 21 Suuret puut luovat ulkoilijalle metsän tuntua. Komea luonnonympäristö lisää ihmisten hyvinvointia.

8.3. Taloudelliset vaikutukset

Kruunuvuorenlammen luonnonsuojelun alueen perustaminen vaatii alussa investoinnin, joka muodostuu luonnonsuojelun alueen merkitsemisestä, rakenteiden pystytyksestä ja opastuksesta.

Ulkoilumahdollisuuksien tarjoaminen lähialueen asukkaille ja muillekin helsinkiläisille tuo todennäköisesti huomattavasti suurempia terveyshyötyjä ja vaikutuksia kuin investointikulun arvo.

Kruunuvuoren laaja metsäalue, johon suojelualue sisältyy, on kaavoitettu virkistysalueeksi eikä kaupunki siten menetä suojelun takia maan myyntituloja tai muuta rakentamisesta aiheutuvaa tuloa.

9. Kustannusarvio

Opasteiden suunnitteluun arvioidaan tarvittavan 100-300 työtuntia. Rakenteiden suunnittelussa suurin osa on kaupungin omaa työtä. Suunnittelukuluksi arvioidaan noin **30 000 euroa**.

Suunnittelukulut voidaan jakaa seuraavasti:

1. Opasteiden suunnittelu, kuvitus, käännös ja taitto
2. Tarvittavien rakenteiden tarkemman suunnitelman ja kustannusarvion teettäminen sekä tarjousneuvottelut

Investointikustannukseksi materiaali- ja työkuluineen arvioidaan karkeasti **130 000 – 200 000 euroa**.

Materiaalimenekki suojelualueen rakenteisiin, investointierä:

3. Pääopasteet 3 kpl 3000 e, karttaopaste 1 kpl 1000 e
4. Merkityn polun rakenteet: pohjustaminen 80 m, Zatopekinsuoran ja polun kaide 245 m, portaat Hällebonpolulle 2 kpl noin 5-12 m 35 000 e
5. Pitkokset kaiteella 320 m ja pitkokset levennyksillä 50 m, 2 katselulavaa 50 000 e
6. Polkumerkinnot: puuhun naulattavat/maalattavat merkit. Polun pituus yhteensä 800 m 3000 e
7. Luonnonsuojelualueen rauhoitustaulut 6 kpl 2500 e
8. Luonnonsuojelualueen rajamerkinnot 30 kpl 5 000 e
9. Reittien reunustaminen lahoppuulla

Kunnossapitokustannukset **10 000 - 20 000 euroa/vuosi**

1. Reittiturvallisuuden seuranta ja vaarallisten puiden yksittäiskaadot
2. Roskaantumisen seuranta ja siivoaminen
3. Vieraslajien torjunta ja leviämisen seuranta
4. Rakenteiden huoltotarpeen seuranta ja pienemmät korjaukset

10. Aikataulu

Tässä luvussa esitetään suunniteltujen toimien tärkeysjärjestys ja tavoiteaikataulu.

1. Viestinnän suunnittelu v. 2022
 - pää- ja karttaopasteiden suunnittelu ja taitto
2. Rakennusurakan valmistelu v. 2022-2023
 - rakenteiden tarkempi suunnittelu kustannuslaskentaa varten
 - tarjousten pyytäminen ja urakoitsijan kiinnittäminen
3. Suojelualueen merkinnät v. 2022-2023
 - suojelualueen merkintä
 - rauhoitustaulujen pystytys
4. Opastuksen toteuttaminen v. 2023-2024
 - pääopasteiden pystytys
 - polkuviitoituksen pystytys ja polkumerkintöjen kiinnitys
5. Rakentaminen v. 2023-2025
 - polkurakenteiden rakentaminen
 - katselulavat
6. Luonnonhoito
 - vieraslajien torjunnan aloitus 2022-2023

Jatkuva kunnossapito

1. Opasteiden, viitoituksen, rastitaulujen ja rajamerkkien seuranta, ylläpito ja huolto esim. ilkvallan takia, 2 kertaa vuodessa.
2. Ulkoilureittien varsien puuston tarkastus ja hoito vuosittain.
3. Vaarallisten puiden kaataminen tarvittaessa.
4. Polkujen ylläpito, esim. murskeella paikkaaminen muutaman vuoden välein
5. Vieraslajien tarkastus ja torjunta vuosittain.

11. Seurantasuunnitelma

Kruunuvuorenlammella seurataan luonnon kulumista ja eliölajien esiintymistä. Seurannasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalvelut.

Kulumisen seuranta tehdään valokuvaamalla tai videoimalla polkuja ja niiden ulkopuolisia kulumia. Lisäksi polkujen leveydestä tehdään mittauksia. Luvattomat polut kartoitetaan. Seuranta tulisi aloittaa pikimmiten ja toistaa pian opasteiden valmistumisen jälkeen. Sen jälkeen sopiva seurantaväli on kahdesta kolmeen vuotta.

Viitasammakon esiintyminen kartoitetaan soidinkartoituksella pian polkurakenteiden rakentamisen jälkeen. Kartoitus toistetaan kahden vuoden kuluttua. Pitemmällä aikajänteellä sopiva toistoväli riippuu havaitun soidinkannan koosta ja kehityssuunnasta.

Sudenkorentokartoitus toistetaan ennen seuraavan hoito- ja käyttösuunnitelman laatimista. Seurannassa painotetaan sirolampikorenon havaitsemista.

Kuva 22 Kulumista seurataan tarkoin valituilta polkupisteiltä. Nämä Zatopekinsuoralta rantaan vievät polut kasvavat toivottavasti umpeen, kun ihmiset jatkossa seuraavat rauhoitussääntöjä.

12. Lähdeluettelo

Erävuori, L., Lammi, E. ja Routasuo, P. 2015. Helsingin luonnonsuojeluohjelma 2015-2024 ja metsäverkotse selvitys, korjattu ehdotus. –Sito, Enviro, Helsingin kaupunki, ympäristökeskus. Netissä julkaistu raporttiehdotus 29.9.2015. 143 s.

Hagner-Wahlsten, H. 2017: Kruunuvuorenrannan lepakkoselvitys 2017. – Helsingin kaupungin rakennusvirasto ja kaupunkisuunnitteluvirasto, BatHouse. 56 s. 8 liitettä. URL: <https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/90/9082dd64e659f591f118c066343a723bc198dc7a.pdf>

Helsingin kaupunki 2021: Karttapalvelu/Luontotietojärjestelmän virkaversio.

Hämäläinen, E. 2015: Arjen tuolle puolen. Kruunuvuoren hylätty huvila-alue Helsingin Laajasalossa. – Helsingin yliopisto, taidehistoria, pro gradu -tutkielma. 55 s. + 34 liites.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.

Kurtto, A. 2020: Helsingin uhanalaiset, silmälläpidettävät ja muuten huomionarvoiset putkilokasvit. Valtakunnallinen, alueellinen ja kunnallinen tarkastelu Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) arviointiperusteiden mukaan ja niitä soveltaen. – Helsingin kaupunkiympäristön toimiala, ympäristöpalvelut, raportti. 11 s., 2 liitettä.

Liao, W. 2019: Aquatic macroinvertebrates and vegetation in Kruunuvuorenlampi. – Helsingin kaupunkiympäristön toimiala, ympäristöpalvelut, julkaisematon raportti. 9 s., 4 liitettä.

Maa- ja metsätalousministeriö 2012: Kansallinen vieraslajistrategia. Helsinki 2012. 128 s.

Malmberg, S. 2019: Helsingin Laajasalon ja Jollaksen luonnonsuojelualueiden ja kaupungin luonnonsuojeluohjelman kohteiden kovakuoriaisselvitys 2019. – Helsingin kaupunkiympäristön toimiala, ympäristöpalvelut, raportti. 21 s., 4 liitettä.

Manninen, E., Nieminen, M. & Hankonen, E. 2019: Luontoselvitykset Helsingin Laajasalon ja Jollaksen luonnonsuojelualueilla ja kaupungin luonnonsuojeluohjelman kohteilla vuonna 2019. – Faunatican raportteja 82/2019. 84 s.

Pynnönen, P. 2017: Sirolampikorento (*Leucorrhinia albifrons*, [Burmeister, 1839]). – Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.), Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 166 - 169. Suomen ympäristö 1/2017.

Savola, K. 2021: Helsingin kääpäselvitys 2018 ja 2019. – Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön julkaisu 3:2021. ISBN 2489-4230 (verkkojulkaisu). 70 s., 4 liitettä.

Strengell, N. 2020: Laajasalon alueellinen kävelyn ja pyöräilyn reittien tarkastelu ja Laajasalon rantareitin tarveselvitys. Luonnos asukasvuorovaikutusta varten 13.11.2020. – Helsingin kaupunkiympäristön toimiala. 39 s.

Tringa ry & Helsingin kaupunki 2017: Helsingin vuoden 2017 (Lauttasaari 2016) linnustolaskentojen raakahavainnot. Excel-taulukot ja niistä muokattu paikkatietoaineisto.

Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus (2021). Suomen lajien alueellinen uhanalaisuusarviointi 2020. <https://www.ymparisto.fi/punainenlista>.

Liite

Ehdotus rauhoitusmääräyksiksi

Yleiset rajoitukset

Alueella on kielletty:

- rakennuksien, rakennelmien ja teiden rakentaminen
- maa-aineksen, kivien ja kaivoskivennäisten ottaminen ja maa- tai kallioperän vahingoittaminen tai muuttaminen
- kasvien ja sienten tai niiden osien ottaminen ja vahingoittaminen
- luonnonvaraisten eläinten pyydystäminen, tappaminen tai häiritseminen ja niiden pesien hävittäminen
- tulenteko, telttailu ja muu leiriytyminen
- muut toimet, jotka vaikuttavat epäedullisesti alueen luonnonoloihin, maisemaan tai eliölajien säilymiseen

Liikkumisrajoitukset

Edellä mainittujen toimenpiteiden lisäksi on kielletty:

- moottoriajoneuvolla liikkuminen, lukuun ottamatta alueen hoidon kannalta välttämätöntä liikkumista
- merkittyjen reittien ja polkujen ulkopuolella liikkuminen
- pyöräily lammen itäpuolisen ulkoilureitin ulkopuolella
- ratsastus
- koirien, kissojen ja muiden lemmikkien irti pitäminen

Sallitut toimenpiteet

Edellä olevien määräysten estämättä alueella on sallittua:

- toimintarajoitteisen henkilön liikkuminen sähkömoottoridulla apuvälineellä alueen ulkoiluteilla
- vaarallisiksi arvioitujen puiden ja niiden oksien tapauskohtainen poistaminen siten, että puiden rungot jätetään lahoppuiksi kasvupaikalleen tai sen läheisyyteen
- ulkoiluteiden ja polkujen ylläpitoon ja turvallisuuteen liittyvät toimet
- haitallisten vieraslajien poistaminen maanomistajan luvalla
- muu toiminta hoito- ja käyttösuunnitelmassa sekä toimenpidesuunnitelmissa tarkemmin osoitetulla tavalla

Rauhoitusmääräyksistä poikkeaminen

Uudenmaan ELY-keskus voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen luonnonsuojelualueita koskevista rauhoitusmääräyksistä, jos poikkeaminen ei vaaranna alueen perustamistarkoitusta ja on tarpeen alueen hoidon, käytön tai tutkimuksen kannalta.

Kuvailulehti

Tekijä	Luontotieto Keiron Oy/ Susanna Pimenoff, Anu Luoto
Nimike	Kruunuvuorenlammen luonnonsuojelun hoito- ja käyttösuunnitelma vuosille 2022-2032
Sarjan nimike	Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön julkaisuja
Sarjanumero	2022:12
Julkaisuaika	12:2022
Sivuja	45
Liitteitä	1
ISBN	978-952-386-118-3
ISSN	2489-4230 (verkkojulkaisu)
Kieli, koko teos	Suomi
Kieli, yhteenveto	Suomi, ruotsi, englanti

Tiivistelmä:

Länsi-Laajasaloon sijoittuvan Kruunuvuorenlammen luonnonsuojelualue perustetaan Helsingin kaupungin luonnonsuojeluohjelman 2015–2024 mukaisesti. Kruunuvuorenlammen keskeinen luontoarvo on vesilain tarkoittama pieni lampi, jossa on kahden tiukasti suojellun lajin lisääntymispaikka. Nämä lajit ovat viitasammakko ja sirolampikorento. Metsässä ja eri suoluontotyypeillä on paljon lahoppua ja vanhaa puustoa. Kasvillisuus on edustavaa ja luontotyypeille ominaista. Kulumista on havaittavissa lammen rannoilla ja polkuverkosto on melko tiheä.

Kruunuvuorenlammen luonnonsuojelualue on osa laajempaa Kruunuvuoren ulkoilu- ja lähivirkistysaluetta. Koko ulkoilualueen pinta-ala on noin 16 hehtaaria ja suojeltavan alueen pinta-ala 2,56 hehtaaria. Lähialueelle rakentuu Kruunuvuorenrannan uusi asuinalue, jonka väestö kasvaa noin 13 000 asukkaaseen.

Tämän suunnitelman tavoitteena on säilyttää Kruunuvuorenlampi rakentamattomana ja erämaisena metsälampena. Luonnon hoitoa ei tarvita muutoin kuin vieraslajien torjuntaan. Alueen kulumista hallitaan ohjaamalla käyttöä rajoituksin ja luonnonsuojelualueen ulkopuolella oleville reiteille. Luonnonsuojelualueella liikuminen sallitaan vain merkityillä ulkoilureiteillä ja -poluilla. Uiminen ja kalastaminen lammessa kielletään tiukasti suojeltujen lajien lisääntymispaikan säilyttämiseksi. Maaston kulumisen vähentämiseksi lammen rantaan rakennetaan puiset katselulavat sekä lampea osittain kiertävä pitkospuureitti. Käyttöä ohjataan selkeillä opasteilla ja raja- sekä reittimerkinnöillä. Seurantaa tehdään kulumisen leviämisestä sekä viitasamakon ja sirolampikorenon esiintymisestä.

Avainsanat: Kruunuvuorenlampi, luonnonsuojelualue, käyttösuunnitelma, kuluminen

Presentationsblad

Författare	Naturfakta Keiron Ab/ Susanna Pimenoff, Anu Luoto
Titel	Vård- och nyttjandeplan för Kronbergsträskets naturskyddsområde för åren 2022–2032
Seriens titel	Helsingfors stads stadsmiljösektors publikationer
Serienummer	2022:12
Publiceringsdatum	12:2022
Sidantal	45
Bilagor	1
ISBN	978-952-386-118-3
ISSN	2489-4230 (nätpublikation)
Språk, hela verket	Finska
Språk, sammanfattning	Finska, svenska, engelska

Sammandrag:

Kronbergsträskets naturskyddsområde beläget på västra Degerö grundas i enlighet med Helsingfors naturskyddsprogram för åren 2015-2024. Det enskilt viktigaste naturvärdet i Kronbergsträsket är själva tjärnen, som skyddas av vattenlagen. Därtill är det en strikt skyddad plats på grund av att åkergroda och den pudrade kärrtrollsländan förökar sig i den. I skogen och på de olika myrtyperna förekommer rikligt av död ved och ett gammalt trädbestånd. Växtligheten är representativ och typiskt för naturtyperna. Slitage går att observera på tjärnens stränder och nätverket av stigar är ganska tätt.

Kronbergsträskets naturskyddsområde är en del av det större friluftsområdet på Kronberget. Hela grönområdets storlek är ca 16 hektar, varav 2,56 hektar är avvarat för naturskydd. Kronbergsstrandens bostadsområde uppförs i närheten av området och dess befolkning kommer att uppgå till ca 13 000 invånare.

Målsättningen med denna plan är att bevara Kronbergsträsket som en obebyggd och ödemarkslik skogstjärn. Aktiv naturvård behövs inte för annat än att kväsa invasiva arter. Slitage kontrolleras genom begränsningar och genom att styra nyttjandet till leder utanför området. På naturskyddsområdet är det tillåtet att röra sig endast på märkta leder och stigar. Det är förbjudet att simma och fiska i tjärnen för att bevara de strikt skyddade arterna, som förökar sig i den. För att minska slitage byggs två utsiktsplatser intill tjärnens stränder samt en spång, som går runt en del av tjärnen. Nyttjandet styrs med hjälp av tydlig skyltning av naturskyddsområdets gränser, tillåtna leder samt infotavlor. Uppföljning utförs gällande slitage utbredning samt förekomsten av åkergroda och pudrad kärrtrollslända.

Nyckelord: Kronbergsträsket, naturskyddsområde, nyttjandeplan, slitage

Description

Author	Luontotieto Keiron Oy / Susanna Pimenoff, Anu Luoto
Title	Kruunuvuorenlammen luonnonsuojelun hoito- ja käyttösuunnitelma vuosille 2022–2032
Series title	City of Helsinki Urban Environment Publications
Serial number	2022:12
Time of publication	12:2022
Pages	45
Attachments	1
ISBN	978-952-386-118-3
ISSN	2489-4230 (electronic publication)
Language, entire work	Finnish
Language, summary	Finnish, Swedish, English

Summary:

The Kruunuvuorenlampi nature reserve located in western Laajasalo is established in accordance with the City of Helsinki's nature conservation programme for 2015–2024. The key nature value of Kruunuvuorenlampi is a small pond under the definition of the Water Act that serves as a breeding site for two strictly protected species. The species in question are the moor frog and the dark whiteface. The forest and the different swamp nature types feature plenty of deadwood and old trees. The vegetation is representative and typical of the nature types. Wear can be observed on the shores of the pond, and the network of paths is somewhat dense.

The Kruunuvuorenlampi nature reserve is part of the broader Kruunuvuori outdoor activity and recreational area. The area of the entire outdoor activity area is roughly 16 hectares, 2.56 hectares of which is covered by the protected area. The new Kruunuvuorenranta residential area is being built nearby, increasing the local population to roughly 13,000 residents.

The purpose of this plan is to preserve Kruunuvuorenlampi as an unbuilt and wilderness-like pond. Nature management is only needed for combating invasive species. Wear on the area is to be controlled by steering its use with restrictions and routes located outside the nature reserve. Moving about in the nature reserve will only be allowed on marked hiking routes and paths. Swimming in and fishing on the pond will be strictly prohibited in order to preserve the breeding site of the protected species. In order to reduce wear on the terrain, wooden viewing platforms will be built on the shore of the pond, as well as a duckboard route that goes partially around the pond. Usage will be steered with clear guideposts, as well as border and route markings. The area will be monitored in terms of the spread of the wear, as well as the occurrence of the moor frog and the dark whiteface.

Keywords: Kruunuvuorenlampi, nature reserve, utilisation plan, wear

Helsinki

Kaupunkiympäristön toimiala huolehtii Helsingin kaupunkiympäristön suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta, rakennusvalvonnasta sekä ympäristöön liittyvistä palveluista.